

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Інститут Електроенергетики
Електротехнічний факультет
Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студента **Баляс Руслани Миколаївни**

академічної групи **035м-18-1**

спеціальності **035 Філологія**

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури (переклад включно)», перша - англійська

на тему: **Лексико-стилістична стратифікація сучасної англійської мови**

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Алексеев А.Я.			
Рецензент	Кабаченко І.Л.			
Нормоконтролер	Орел М.В.			

Дніпро
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри
перекладу

(підпис) Введенська Т.Ю.
(прізвище, ініціали)

«_____» _____ 2019 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня магістр

студенту **Баляс Руслані Миколаївні**
академічної групи **035М-18-1**
спеціальності **035 Філологія**
спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша - англійська

на тему: **Лексико-стилістична стратифікація сучасної англійської мови**

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 7.11.2019 №2075-л

Розділ	Зміст	Термін виконання
РОЗДІЛ 1.	<i>Щодо диференціації лексики сучасної англійської мови</i>	1.10.19
РОЗДІЛ 2.	<i>Функційні особливості стилістично маркованої лексики в сучасній англійській мові</i>	5.12.19

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

Алексєєв А.Я.
(прізвище, ініціали)

Дата видачі 01.10.2019

Дата подання до екзаменаційної комісії 19.12.2019

Прийнято до виконання

_____ (підпис студента)

Баляс Р.М.
(прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Щодо диференціації лексики сучасної англійської мови.....	7
1.1 Загальна характеристика лексичної системи сучасної англійської мови.....	7
1.2 Базові лексико-стилістичні пласти сучасної англійської мови.....	22
1.2.1 Літературна лексика.....	31
1.2.2 Розмовна лексика.....	36
Висновки до 1 розділу.....	40
РОЗДІЛ 2. Функційні особливості стилістично маркованої лексики в сучасній англійській мові.....	42
2.1 Лексико-стилістична стратифікація літературної лексики сучасної англійської мови.....	42
2.1.1 Функціонально-стилістична характеристика англійських поетизмів, архаїзмів та варваризмів.....	46
2.2 Лексико-стилістична стратифікація розмовної лексики англійської мови.....	61
2.2.1 Функціонально-стилістична характеристика англійських неологізмів та okazіоналізмів.....	63
2.2.2 Функціонально-стилістична характеристика англійських професіоналізмів, діалектизмів, жаргонізмів та вульгаризмів.....	67
2.2.3 Функціонально-стилістична характеристика англійського сленгу.....	75
Висновки до 2 розділу.....	80
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84

ВСТУП

Лексика кожної мови, в тому числі й англійської, має свою національну своєрідність, яка виражається як у специфічних особливостях одиниць словникового складу, тобто слів, так і в особливостях розшарування всього словникового складу на окремі лексичні пласти, типи та групи слів.

Ці особливі риси лексики англійської мови можна виявити шляхом зіставлення її з лексикою інших мов або тієї ж англійської мови на одному з попередніх етапів її розвитку.

Лексика – найрухливіший пласт мови, що залежить від змін соціальної, культурної, політичної та інших сфер життя суспільства. З плином часу лексичний склад будь-якої мови змінюється і тому виникає потреба у його постійному дослідженні. Саме через це лінгвістичні та соціолінгвістичні питання, пов'язані з розвитком і збагаченням лексичної системи, завжди були в центрі уваги мовознавців.

Лексичні одиниці мови мають певне стилістичне забарвлення, зумовлене сферою вживання слів. Доречність вживання лексичних одиниць лінгвісти визначають як правильний вибір стилю суб'єктом мовлення, тобто відповідність обраних мовленнєвих засобів умовам комунікації.

Дослідження цієї проблеми дає змогу глибшого розуміння сутності мови, тенденцій її розвитку, зокрема закономірностей її стратифікації та функціонування в мові стилістично маркованих слів.

Актуальність теми дослідження полягає у необхідності подальшої розробки питань, пов'язаних з явищем лексико-стилістичної стратифікації. Незважаючи на велику кількість робіт, присвячених різноманітним аспектам стратифікації, лінгвістика завжди потребує досліджень змістовних характеристик цього явища. Саме це і стало основою даної дипломної роботи.

Об'єктом дослідження є лексична система сучасної англійської мови.

Предметом дослідження є лексико-стилістична стратифікація сучасної англійської мови.

Мета дослідження полягає у визначенні лексико-стилістичної стратифікації сучасної англійської мови та аналізі функціонування в ній лексичних одиниць.

Реалізація мети дослідження передбачає виконання наступних **завдань**:

- проаналізувати наукову літературу щодо лексичної системи сучасної англійської мови;
- розглянути базові лексико-стилістичні пласти сучасної англійської мови;
- визначити основні критерії стратифікації лексики;
- з’ясувати зміст поняття “стилістично маркована лексика”;
- визначити чинники, що зумовлюють активне вживання маркованих слів у мовленні;
- класифікувати стилістично марковану лексику й визначити її функціональні параметри.

У ході написання дипломної роботи було опрацьовано ряд критичних джерел з даної теми, серед яких найбільшу цінність склали праці таких авторів, як І. Р. Гальперін, І. В. Арнольд, Н. М. Раєвська, А. Я. Алексєєв, А. І. Єфимов, D. Crystal та інші.

Методи дослідження: для детального дослідження даної теми було використано такі методи: метод аналізу і синтезу, метод порівняльного аналізу, метод дескриптивного аналізу та статистико-класифікаційний аналіз.

Теоретичне значення. Дипломна робота сприяє роз’ясненню теоретичних питань лексикології, стилістики, семасіології й культури сучасної англійської мови, систематизації термінологічного апарату розділів сучасної стилістики.

Практичне значення. Матеріали дослідження можуть бути використані під час підготовки лекційних курсів зі стилістики та лексикології англійської

мови, для подальших досліджень лексико-стилістичної стратифікації сучасної англійської мови науковцями, а також, для розв'язання ще не вирішених до кінця питань, пов'язаних з організацією сучасної англійської мови та з основними принципами функціонування в ній стилістично маркованої лексики. Отримані результати можуть бути використані для аналітичного читання, а також під час написання курсових і дипломних робіт.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження висвітлено в доповідях на 17-ій міжнародній звітній науково-практичній студентській конференції «Євромови – 2019», присвяченої Європейському Дню мов.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел, що налічує 85 джерел.

РОЗДІЛ 1.

ЩОДО ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ЛЕКСИКИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1 Загальна характеристика лексичної системи сучасної англійської мови

Лексика кожної мови, в тому числі й англійської, має свою національну своєрідність, яка виражається як у специфічних особливостях одиниць словникового складу, тобто слів, так і в особливостях розшарування всього словникового складу на окремі лексичні пласти, типи і групи слів.

Ці особливі риси лексики англійської мови можна виявити шляхом зіставлення її з лексикою інших мов або тієї ж англійської мови на одному з попередніх етапів її розвитку.

Такі особливості є, очевидно, результатом дії внутрішніх законів розвитку англійської мови, але, хоча в 1950-1955 роки увагу багатьох радянських лінгвістів і було зосереджено на проблемі внутрішніх законів, сформулювати внутрішні закони розвитку конкретних мов, і, зокрема, англійської, поки не вдавалося. Можна назвати лише окремі спроби в роботах В.М. Ярцевої і В.А. Звєгинцева.

Становлення сучасної англійської мови припадає на кінець XV століття. Саме в цей час розвивалася англійська мова, яка і є зараз мовою сучасної Англії. Автор книги з історії англійської мови Іштла Сінгх вважає, що період сучасної англійської мови почався з 1700 рр. і продовжується до нашого часу [81, 174].

Протягом цього часу в англійській мові відбувалося безліч змін, такі як, наприклад, запозичення слів (це дієслова на *-ate: locate*; *-ute: execute*; *-ance/-ence: expectant/expectance*; тощо). Запозичення приходили з різних мов, виникало багато похідних і складних слів з латинської та грецької. Поступово

вплив інших мов зменшувався, в той час як англійська мова продовжувала розвиватися. Тому деякі слова повністю вийшли з ужитку, наприклад, *adminiculation* (суч. *aid*), *expede* (суч. *to accomplish*) та ін. Такі стрімкі зміни у лексиці стали приводом для досліджень розвитку лексичного складу англійської мови та зокрема сучасної англійської мови [81, 174].

Наука про словниковий склад, тобто лексикологія, виникла на базі реальних потреб мовної практики суспільства, особливо лексикографії, літературної творчості, літературної критики та розробки наукової термінології.

Лексикологія англійської мови в цілому – галузь достатньо розроблена, хоча стосовно окремих її питань існує досить велика кількість наукової літератури як українською, так і російською, англійською та іншими мовами. Багато уваги лексиці приділяється в працях з історії англійської мови, хоча провідне місце в них, як правило, займають історична фонетика та морфологія.

Багато вітчизняних вчених присвятили свою увагу саме дослідженням слова, оскільки, слово – це одна з основних одиниць мови. Як уже відомо, воно вивчається різними розділами науки про мову. Так, вчена І.В. Арнольд пропонує зупинитися на лексикології як найбільш тісно пов'язаним зі словом розділом науки про мову і дає цьому поняттю наступне визначення, що лексикологія (від грец. *lexis* – слово, *lexicos* – словесний і *logos* – вчення) – це розділ мовознавства, що вивчає слово і словниковий склад мови [7, 7].

Словниковим складом будь-якої мови, за словами І.В. Арнольд, називають сукупність всіх наявних в цій мові слів та еквівалентів. Під поняттям “еквівалент” маються на увазі стійкі поєднання, які, як і слова, не створюються в мові заново, а вносяться до неї вже в готовому вигляді [7, 7].

Також, І.В. Арнольд наголошує на тому, що не слід плутати терміни “лексика” та “лексикологія” і вказує на різницю між цими термінами. Отже, лексикою називається сукупність слів, наприклад, словниковий склад мови або якась його частина, а лексикологією – наука, що вивчає лексику з точки зору

того, що являє собою слово, яким чином і що саме воно виражає, як змінюється [7, 7].

I.В. Арнольд пише з цього приводу, що лексикологія як наука про слово і словниковий склад будь-якої мови є розділом загального мовознавства. А специфіка словникового складу конкретної мови розглядається окремо лексикологією цієї ж мови [7, 8].

Вчена зазначає, що лексикологію кожної мови, в тому числі й англійської, можна поділити на історичну лексикологію, яка розглядає походження і розвиток її словникового складу та описову лексикологію сучасної мови, яка вивчає лексику на даному історичному етапі її розвитку, враховуючи усі її лексичні відмінності від інших мов. Це цілком логічне розподілення, тому що лексична система, як і мова в цілому, постійно змінюється, причому швидше ніж фонологічна і граматична системи мови [7, 8].

Необхідно враховувати, що словниковий склад сучасної мови існує як система взаємозалежних і взаємопов'язаних елементів, що розвивається в часі. Отже, і розуміти її можна тільки з урахуванням цього розвитку. Тому, хоча описова лексикологія сучасної англійської мови має свої особливі завдання, відмінні від завдань історичної лексикології, ці науки не можуть існувати окремо без взаємозв'язку.

Вивчення та опис мовної системи на певному етапі її розвитку називається синхронічним, вивчення історичного розвитку її елементів – діяхронічним. Правильне розмежування синхронії й діяхронії та вибір раціональних взаємин між ними має велике значення для будь-якого лінгвістичного дослідження.

Розглядаючи диференціацію словникового складу сучасної англійської мови як систему, що характеризується певними специфічними рисами та розвивається в часі, ми включаємо в дослідження опис долі іншомовних запозичень і їх ролі в збагаченні словникового складу англійської мови; аналіз

різних лексичних груп і шарів в сучасній англійській мові: книжкової та розмовної лексики, термінів, сленгу, неологізмів, архаїзмів і т. ін. [7, 9].

Англійську лексику, як відомо, детально описано в численних і різноманітних словниках. Ознайомлення з багатством англійської лексикографії є, безсумнівно, обов'язковою складовою дослідження словникового складу англійської мови. Етимологічний склад англійської лексики, тобто походження слів, є предметом фундаментальної роботи великого представника старшого покоління англійських філологів Волтера Скіта, упорядника найбільш відомого англійського етимологічного словника [7, 13].

Кожна наука виділяє в досліджуваному об'єкті основні одиниці і розглядає їх властивості, розвиток і взаємодію. Для лексикології такими одиницями є слова, частини слів або морфеми, і еквіваленти слів, стійкі словосполучення. Слово і морфема є не тільки одиницями лексики, а й основними одиницями мови взагалі, оскільки вони, по-перше, зберігають істотні загальні ознаки мови, тобто мають не тільки зовнішню звукову сторону, але і значення, і, по-друге, виступають не як явище, створене в мові, а як щось вже присутнє в мові, і лише відтворюється в мові [7, 28].

Основним об'єктом вивчення лексикології є слово, але загальноприйнятого визначення цього поняття, що відмежовувало б його від інших лексичних одиниць, в науці поки що немає (хоча спроб дати таке визначення в лінгвістичній літературі було досить багато). Складність визначення слова настільки велика, що багато вчених вважають цю задачу нездійсненною [7, 28].

Визначення найзагальніших понять взагалі викликає великі труднощі в будь-якій науці, а дати визначення слову виявляється особливо складним завданням тому, що слово – це єдність звучання і значення і в ньому переплітаються лінгвістичні, філософські та психологічні проблеми. Крім того, слово є основною одиницею мови не тільки для словникового складу, але і для

граматичного ладу мови, і таким чином виявляється складним поєднанням граматичного і лексичного.

Навіть найбільш точне визначення слова як “історически сложившейся единицы звукового языка, являющейся формой существования понятия”, не створює чіткого розмежування слова від інших одиниць мови і неповно відображає всю специфіку слова [7, 29].

Відомий американський лінгвіст Е. Сепір спробував дати визначення, яке частково враховує семантичну сторону слова, але знову ж таки не охоплює всієї його багатогранності “Слово есть один из мельчайших, вполне самодовлеющих кусочков изолированного смысла, к которому сводится предложение” [7, 29].

В сучасній американській дескриптивній лінгвістиці найбільшого поширення набуло змінене формулювання цього визначення. Представники цього напрямку розглядають слово як найменшу одиницю мови, яка може вживатися окремо (тобто ізольовано).

Кожне з цих визначень страждає однобічністю, і тому є неточним. Жодне з них не дозволяє розмежувати слово і словосполучення або морфему. У визначенні не згадується про основну, тобто називну функцію слова, не уточнено співвідношення різних форм одного слова, не показано відмінність і зв'язок між словом і поняттям.

І.В. Арнольд у своїй книзі “Лексикология современного английского языка” пише, що комунікативна функція мови, тобто її здатність виступати засобом спілкування, забезпечується номінативною функцією слова, тобто здатністю слова називати предмети, явища і зв'язки реальної дійсності. Експресивна функція мови, тобто її здатність формувати і висловлювати думку, відповідає сигніфікативна функція слова, тобто здатність закріпити поняття. Будучи найбільш рухомою частиною мови, словниковий склад, так само як і вся мова, створений перебігами подій багатовікової історії суспільства і відображає не тільки соціальні зрушення, як стверджував Н.Я. Марр, а й історію культури, виробництва, побуту, тому що словниковий склад

безпосередньо пов'язаний з усіма, без винятку, сферами людської діяльності. Зрозуміло, що найбільш інтенсивні зміни відбуваються в словниковому складі під впливом великих суспільно-політичних подій. Але це не означає, що тільки зміна суспільних формацій, революції і війни призводять до створення нових слів і змін у словниковому складі. Виникнення неологізмів може бути, наприклад, результатом і таких незначних фактів, як зміна моди в одязі [7, 18].

Крім того, словниковий склад існує для задоволення потреб усього суспільства, а не одного з його класів, тому слова, спочатку виникли в одній якій-небудь соціальній групі, можуть надалі поширюватися. Така, наприклад, доля багатьох військових термінів: *alarm* (укр. тривога), що виник з італ. *all'arme* (укр. до зброї); *attack*, *battle*, *brigade*, *expedition*, *salary* та ін. Багато слів були спочатку військовими термінами, а потім увійшли до загальнолітературної мови, позначаючи поняття, які не мають ніякого відношення до війни.

За останні роки радянськими вченими (О.С. Ахмановою, Р.Л. Будаговим, В.В. Виноградовим, Е.М. Галкіною-Федорук, А.І. Смирницьким та ін.) написано чимало робіт з метою більш повного і всебічного дослідження теорії слова, заснованої на марксистсько-ленінському вченні про нерозривність зв'язку мови і мислення. Основні положення цієї теорії вчені формулюють наступним чином: “Слово – исторически сложившаяся основная единица звукового языка, являющаяся формой существования понятий, которые образуются как обобщенное отражение реальной действительности и закрепляются в значении слова” [7, 30]. Звукова сторона слова називає дійсність і в цьому сенсі слово є знаком, історично вмотивованим і закріпленим в практиці спілкування. А цілісність слова не дозволяє вставити між частинами одного слова будь-яке інше слово.

Оскільки матеріалом будь-якого літературного твору є мова, а основна одиниця мови – слово, необхідно зупинитися на тому, що таке слово і його значення. Численні визначення цього поняття, які ми знаходимо в літературі відомих авторів, написані згідно з тими конкретними завданнями, які вони

поставили перед собою, згідно з мовами над якими працювали і згідно з тією загальною теорією мови, якої дотримувалися. Проблема визначення слова і його характеристики вважається однією з найважчих в сучасній науці. Слово, як писав А. Мейє, “является результатом связи определенного значения с определенным комплексом звуков, допускающих определенное грамматическое употребление” [29, 184].

Більшість мовознавців вважають, що слово – це найконкретніша мовна одиниця, основна і базова. Адже мова – це перш за все мова слів, а не форм чи звуків. Через це не припиняються спроби дати дефініцію слова. Тому для характеристики поняття “слово” було вибрано деякі з можливих тлумачень, які відповідають завданням стилістичного аналізу. Отже, наведемо деякі з них:

а) “слово – найважливіша одиниця мови, яка позначає явища дійсності та психічного життя людини і звичайно однаково розуміється колективом людей, які розмовляють однією мовою й історично пов'язані між собою” (Р.О. Будагов);

б) “слово – граничний складник речення, здатний безпосередньо співвідноситися з предметом думки” (О.С. Ахманова);

в) “слово – найменша смислова одиниця мови, вільновідтворювана в мовленні для побудови висловлювань” (Б.М. Головін) [29, 184].

Як бачимо, для всіх визначень спільним є акцентування на смисловому аспекті слова. На цій підставі академік В.В. Виноградов також розглядає слово в мові як єдність форм і значень. Виходячи з вищенаведених визначень, Вчені теж доходять висновку, що слово – це єдність звучання і значення. Нема слів без звукової оболонки, але й немає слів без значень [29, 185].

У свідомості людей існує певна закріплена співвіднесеність слова з певним явищем дійсності, яку ми називаємо лексичним значенням слова [29, 188]. Значення слова завжди піддавалося якимсь змінам, які кожен вчений класифікує по-своєму. М.П. Кочерган у своїй книзі “Вступ до мовознавства” пропонує чотири типи змін у лексико-семантичній системі: 1) зникнення слів;

2) зникнення значень слів; 3) поява нових слів; 4) поява нових значень. Ці лексико-семантичні зміни відображені в таких поняттях, як архаїзми, історизми, неологізми і запозичення [29, 210].

Лексико-семантична система – одна з найскладніших мовних систем. Це зумовлено багатовимірністю її структури, неоднорідністю її одиниць, різноманітністю відображених у них відношень і відкритістю для постійного поповнення новими одиницями.

Щодо системності лексики погляди мовознавців не збігаються. Так, наприклад, французький мовознавець А. Мартіне стверджує, що лексика – несистемна, а англійський мовознавець К.-Х. Ульман, припускає, що в лексиці системними є тільки деякі пласти. Прикладів, де розвиток значень слів зумовлюється не логікою речей, а лише системними зв'язками навіть усупереч логіці, є чимало у будь-якій мові.

Тому, можна стверджувати, що лексика – це не механічне нагромадження слів, а система. Оскільки на системність лексики вказують наступні фактори:

1) можливість тлумачення будь-якого слова мови іншими словами тієї ж мови;

2) можливість описати семантику слів за допомогою обмеженої кількості елементів – семантично найбільш важливих слів: йти – переміщуватися; ходити – переміщуватися; бігти – переміщуватися; і т. ін.;

3) системність і впорядкованість об'єктивного світу, що відображений у лексиці. Дійсно, французький письменник Анатоль Франс мав рацію коли говорив, що словник – це всесвіт, розташований в алфавітному порядку.

Як і будь-яка система, лексико-семантична система базується на відношеннях, найголовнішими серед яких є парадигматичні та синтагматичні. Найбільшим парадигматичним об'єднанням є лексико-семантичне поле. Лексико-семантичне поле – це сукупність лексичних одиниць, які об'єднані спільністю змісту і показують поняттєву, предметну або функціональну подібність позначуваних явищ. Це слова, пов'язані з одним і тим самим

фрагментом дійсності. Лексико-семантичні поля – відносно автономні, але пов'язані між собою, що засвідчується багатозначними словами, які разом зі своїми різними значеннями належать до різних полів.

Як правило, слово, полісемічне, тобто, має безліч лексико-семантичних варіантів. Термін “лексико-семантичний варіант” ввів професор А.І. Смирницький. Лексико-семантичним варіантом називається в одне зі значень слова, тобто такий двосторонній мовний знак, який є єдністю звучання і значення, зберігаючи при цьому тотожність лексичного значення слова в межах властивої йому парадигми і синтаксичних функцій. Тобто лексико-семантичними варіантами називаються окремі лексичні значення слова. І.В. Арнольд підкреслює, що в мові не може бути формально не виражених значень, будь-яка зміна лексичного значення слова, тобто кожен окремий його варіант, зможе бути виражений або в особливостях його парадигми, або в особливій синтаксичній чи лексичній валентності [7, 79].

Загалом полісемія дуже поширене явище в усіх мовах світу. Так, зокрема, за даними І.В. Арнольд, тисяча найвживаніших слів англійської мови має 25 тисяч значень. Лексико-семантичні варіанти багатозначного слова мають семантичну спільність (спільні елементарні смисли – семи). Деякі мовознавці, як, наприклад, Р.О. Якобсон, схильні вважати, що для кожного полісемічного слова можна вивести “загальне значення”, однак реально, незважаючи на семантичний зв'язок між значеннями полісемічного слова, всі його значення об'єднати в одне загальне не можна, бо кожне зі значень співвідноситься з різними предметами, явищами тощо [29, 195].

Під лексичним значенням слова мається на увазі реалізація поняття, емоції або відносин за допомогою засобів мовлення. Оскільки в понятті відбивається реальна дійсність, значення слова пов'язане з позамовною реальністю. Разом із тим поняття і значення не є тотожними, оскільки останнє має лінгвістичну природу і включає в себе неконцептуальні компоненти: експресивні, емоційні та інші конотації.

Звісно ж дуже важливо розмежовувати безліч структур лексико-семантичних варіантів слова в мові, які можна також назвати семантичною структурою слова, і окремий лексико-семантичний варіант, як він виражений в тексті у вигляді єдності контекстуального лексичного значення і тієї чи іншої граматичної форми.

Для того щоб добре розумітися в цьому питанні, І.В. Арнольд вважає за потрібне показати відмінність між безліччю і єдністю. Ця відмінність, за словами І.В. Арнольд, полягає насамперед у різності напрямків абстракції. Дійсно, в текстах ми спостерігаємо певний лексико-семантичний варіант, значення якого реалізується не тільки складом і послідовністю морфем в слові, а й лексичними та граматичними умовами контексту [7, 79].

Якщо узагальнити свої спостереження над словами в різних контекстах стосовно спільності звукової форми, морфемного складу, приналежності до однієї і тієї ж частини мови і наявності загальних компонентів у значенні, ціле пізнається виходячи зі спостережень над елементами. Так ми отримуємо (абстрактну) структурну безліч, елементи якої існують в мовленнєвій дійсності.

З іншого боку, якщо в результаті спостережень реально існуючих лексико-семантичних варіантів ми виділимо шляхом аналізу їх складові елементи, напрямок абстракції йде від цілого до часткового – ціле буде існувати і спостерігатися як єдність елементів. Отже, у випадку коли ми маємо справу з безліччю спостерігають елементи, і вже їх об'єднання синтезують ціле, тобто безліч; за умови єдності, навпаки, спостерігається ціле, а шляхом аналізу знаходять його елементи.

Для того, щоб розібратися в словниковому багатстві будь-якої мови, необхідно уявити її у вигляді більш-менш певної системи, елементи якої повинні бути взаємозумовленими і знаходитися в якихось закономірних відносинах.

Однак, деякі лінгвісти, не відмовляючись від думки про загальний системний характер мови як суспільного явища та визнаючи історичність

категорій мови, заперечують системний характер лексики. І.Р. Гальперін дійшов до висновку, що як з точки зору виникнення і розвитку лексики, так і з точки зору її сучасного стану, багато вчених вважають лексику стихійним явищем (тобто постійно змінюваним) [20, 51].

Вважають, що системність лексичного складу зумовлена не тільки комунікативними потребами (при формуванні фрази мовець спершу згадує лексико-семантичне об'єднання, а вже потім відшукує в ньому необхідне йому найточніше слово), а й системністю об'єктивного світу, який відображений у лексиці [29, 211].

Поява нових слів, розвиток значень слова, диференціація словника за сферами вживання та за стилістичною характеристикою, співвідношення значення і поняття слова та цілий ряд інших проблем, пов'язаних зі словом, настільки різноманітні й різнопланові, що мовна лексика справді здається на перший погляд безсистемною. Але на думку І.Р. Гальперіна, це не так. Звичайно системний характер словникового складу мови не може бути настільки чітко окресленим, як система фонематичного складу мови або граматики мови. Та уявлення слова як неорганізованого елемента загальної системи мови означає заперечення і самої системності мови [20, 52].

Все ж таки лексичний склад мови частіше вчені розглядають як певну систему, в якій різні аспекти слова, наприклад, значення, поняття, морфологічна структура, стилістична характеристика та ін., можуть бути організовані як залежні один від одного елементи системи. Словниковий склад сучасної англійської мови, який об'єднує всі слова мови, перш за все характеризується своєю різнобічністю. Відомо, що в процесі свого розвитку і формування англійська мова все більше і більше диференціювалася. Така диференціація знайшла своє вираження, зокрема, і в розмежуванні словника.

У своїх працях І.Р. Гальперін детально описав диференціацію лексичного складу англійської мови. Автор стверджував, що поява писемності призвела до утворення двох типів мовлення: письмового (літературно-книжкового) і усного

(розмовного). Словниковий склад мови також показує цей поділ. Кожен з типів мовлення має свій специфічний лексичний пласт, всередині якого відбувається подальша диференціація. Це, звичайно, не означає, що всю лексику англійської мови можна розділити на слова, які вживаються тільки в розмовному мовленні та які вживаються тільки в письмовому [20, 52].

Більшість слів сучасної англійської мови є загальноживаними (слова, які не мають чітко вираженої стилістичної характеристики, умовно називають словами з нейтральним стилістичним забарвленням). Вони в рівній мірі можуть бути використані як в літературно-книжковому (письмовому) мовленні, так і в усному спілкуванні (розмовне мовлення). Однак, саме на тлі такої нейтральної лексики сучасної англійської мови особливо привертають на себе увагу слова, які характеризують або як “літературно-книжкові”, або як “розмовні” [20, 52].

Розмовний шар лексики і протилежний йому книжково-літературний шар лексики – категорії історичні. Ті слова і вирази, які в одну епоху відносилися до розмовної лексики, в іншу епоху стають загальноживаною лексикою з нейтральним забарвленням або навіть переходять в категорію літературно-книжкової лексики. І, навпаки, те, що в будь-яку епоху є літературно-книжковою лексикою, в наступні епохи може перейти до категорії нейтрально-забарвлених або розмовних слів. Наприклад, такі скорочені форми, як *'neath, o'er, e'en, e'er* та ін. в XVII-XVIII ст. були формами розмовного мовлення, а повні форми цих слів – *beneath, over, even, ever* розглядалися як літературно-книжкові утворення. У сучасній англійській мові такі скорочені форми були витіснені з розмовної лексики повними формами, а скорочені форми залишилися лише у сфері літературно-книжкового вживання, а саме в поетичній лексиці. У зв'язку з цим цікаво відзначити, що в XVII столітті, коли вживання конверсії було деякою мірою обмежено літературними нормами, Драйден використовує цей прийом словотворення з метою створення “розмовних слів” для характеристики мовлення персонажів. Таким чином,

Драйден використовував конверсію в XVII ст. таким чином, як в період XIX-XX ст. деякі письменники використовують жаргонізми та діалектизми [20, 54].

Поняття функціональної літературно-книжкової лексики означає неоднорідні групи слів, які різняться за службовими функціями слів в різних стилях мовлення. Сюди відносять терміни, варваризми, поетизми, архаїчні слова та літературні неологізми. Всі ці групи слів в процесі вживання в різних стилях мовлення здобули свою специфічну стилістичну характеристику. Слово має стилістичний компонент значення, або стилістичну конотацію, навіть якщо воно зазвичай використовується в певних функціональних стилях і сферах мовлення, воно може викликати асоціації навіть в нетипових для нього контекстах.

Стає зрозуміло, що лексикологія і стилістика тісно пов'язані між собою. Розділ лексики здавна займає в стилістиці одне з перших місць. М.Н. Лапшина виділяє лексикологічну стилістику, яка аналізує використання лексичних одиниць в їх експресивній, емоційній та оцінювальній функції, а також аналізує експресивний потенціал словотворення. Ще одна спрямованість лексикологічної стилістики, на думку автора, – це вивчення функціонально-стилістичної стратифікації словникового складу [32, 14].

Одна і та ж думка може бути виражена по-різному і отримати різні відтінки значення в залежності від умов спілкування, від ставлення мовця до висловлювання і до співрозмовника, від того, яку реакцію хочуть викликати у слухача. Піднесене поетичне *farewell*, раніше *adieu* вважалося урочистим, а тепер це слово тільки жартівливе, нейтральне *good-bye*, фамільярно-розмовне *ta-ta* і розмовне *so-long* означають одне і те ж, тобто всі вони є прощальним виразом, але вони абсолютно стилістично нерівноправні.

Як лексикологія, так і стилістика приділяють багато уваги переносному вживанню слів (метафорі, метонімії тощо). Але лексикологія зацікавлена в подібних явищах як в засобі утворення нових слів і причин розвитку

багатозначності, а стилістика вивчає переносні вживання слів як образні вживання під час комунікації [7, 26].

Читаючи будь-який текст, ми можемо отримувати естетичне задоволення, навіть не знаючи стилістичних категорій. Але підготовлена в стилістичному питанні людина глибше і повніше розуміє текст будь-якого жанру, наприклад, художній.

Різні рівні мови мають різний експресивний потенціал. Найбагатший в плані стилістичного потенціалу рівень – це лексичний рівень. Отже, вже було згадано деякі завдання стилістики (осмислення відбору засобів мови і аналіз експресивних засобів мови). Крім них у стилістики є ще одне завдання – виявлення стилістичних функцій мовних одиниць, тобто визначення того функціонального завдання, яке виконують експресивні засоби в залежності від спрямованості мови і від намірів автора тексту.

Лексикологічні дослідження останніх років характеризуються зростаючим інтересом до проблем розвитку мови, до механізму удосконалення засобів лексичної номінації, вияву тенденцій розвитку слова і лексичного фонду в цілому.

Зміни, які відбуваються у мові під впливом екстралінгвістичних чинників, проявляються в найбільшій мірі на лексичному мовному рівні, в тому числі й в архаїзації слів або їх значень, у появі нових слів або у розвитку нових значень у словах. Це змушує систему мови постійно перебудовуватись.

Серед лексичних елементів сучасної англійської мови, семантична структура яких має певну часову маркованість, ґрунтовно досліджуються архаїзми. Вивчаючи застарілу лексику сучасної англійської мови, ми стикаємось із процесом архаїзації слів, який має складний характер. Цей процес відбувається під впливом внутрішньомовних і позамовних факторів. З функціональної точки зору, гадає Т.І. Крупеньова, слово є застарілим лише з погляду сучасної мови. Так, варто зауважити, що архаїзми теж обмежені в

сферах вживання і залежно від них можуть здобувати нові стилістичні функції [61, 1].

В англійській мові більше ніж в українській розвиваються і використовуються слова широкої семантики, особливо дієслова, значення яких може уточнюватися за допомогою стійких або вільних словосполучень, ситуації або загального контексту. Наприклад: *business, lot, thing, trick, make, take, put, get, keep, set, fix, funny* тощо.

У книжковому стилі мови при створенні термінів, коли прикметник має зберегти всі ознаки поняття, вираженого іменником, англійська мова вдається до запозичених слів (лексична суплетивність): *дитяча смертність – infantile mortality*. Порівняймо також: *earth – terrestrial; lip – labial; nose – nasal; sun – solar; tooth – dental* і т. ін.

Велика проникність англійської мови для іншомовних запозичень і дуже великий відсоток запозичених слів в англійській мові обумовлений його історією і не раз відзначався в літературі. Лексикологія як наука виникла на базі лексикографії, тобто роботи зі складання словників, а однією з перших за часом завдань лексикографів було тлумачення важких слів, тобто в першу чергу іншомовних запозичень.

І тому лексична система є найрухливішою складовою частиною мови, багатство якої свідчить про рівень розвитку суспільства. Коли говорять, що мова пов'язує минуле з сучасним, передає досвід, то мають на увазі насамперед лексику.

Зміни у будь якій мові можуть бути виражені, по-перше, у тому, що певні лексичні одиниці виходять із вжитку або стають маловживаними, по-друге, у мові з'являються нові одиниці, які або замінюють ті, що вийшли із вжитку або починають функціонувати поряд із ними, по-третє, лексичні одиниці можуть набувати нових значень, по-четверте, вони можуть видозмінюватись.

1.2 Базові лексико-стилістичні пласти сучасної англійської мови

Слово є основним знаряддям стилістики. Слова, їх відбір і вживання хвилювало вчених, поетів, письменників з давніх-давен і до наших днів. З ними пов'язували певні образи, в них вбачали магічну силу, що знайшло свій відгук в оригінальних метафорах. Т.С. Еліот підкреслює таку силу слова:

Words strain, crack and sometimes break, under the burden,

Under the tension, slip, slide, perish,

Decay with imprecision, will not stay in place,

Will not stay still [2, 152].

Розгляд слів будь-якої мови, в тому числі і англійської, показує, що словник не може являти собою однорідну масу. Багато тисяч лексичних одиниць, що входять до нього, володіють великою кількістю різних ознак і по-різному в них поєднуються. Для того, щоб подолати цю розпорошеність матеріалу, виявити приховану за уявною хаотичністю систему, зробити можливим вивчення і зіставлення слів за наявними в них схожостями і відмінностями, необхідно визначити оптимальні принципи класифікації і угруповання слів. Ці принципи повинні відповідати реально існуючим в мові співвідношенням між словами таким чином, щоб можна було, виділивши в лексиці все істотне і характерне, описати її як специфічну для даної мови систему одиниць.

Оскільки слово багатогранне, тобто являє собою досить складну єдність безлічі різноманітних ознак, однієї будь-якої класифікації за однією або двома ознаками обмежитися неможливо. Тому в лексикології існує цілий ряд найрізноманітніших принципів класифікації і угруповання слів, в основі яких лежать граматичні, структурно-морфологічні, семантичні та інші ознаки слів.

Перераховуючи можливі типи класифікацій, слід перш за все назвати здавна сталі в мовознавстві основні угруповання слів за поділ на основний словниковий фонд і периферійні частини словникового складу, виділення

архаїзмів і неологізмів, класифікацію за етимологічною ознакою на споконвічні і запозичені слова, зокрема стилістична диференціація.

Слова класифікуються за різними критеріями, але з точки зору стилістики А.Я. Алексєєв вважає, що зазвичай їх ділять на три великі класи – літературну, нейтральну і розмовну лексику. Літературна лексика охоплює літературу, поезію, науку, документалістику, розмовна – лексику різних субкультур, нейтральна ж становить їх основу. У свою чергу ці класи слів поділяються на розряди і підрозряди вже на основі інших критеріїв, які теж відіграють важливу роль в стилістиці [2, 152].

Нейтральна лексика – слова, що не мають стилістичного забарвлення і стильового призначення, можуть з однаковим успіхом вживатися в усіх стилях. У стилістичній парадигмі вони є нейтральною основою, домінантою, до якої додаються стилістично забарвлені синоніми, утворюючи синонімічний ряд.

На думку І.Р. Гальперіна, різні аспекти слова такі, як, наприклад, значення, поняття, морфологічна структура, стилістичні характеристики та інше, можуть бути організовані як взаємозалежні елементи системи [20, 52].

І.Р. Гальперін вважає, що більшість слів сучасної англійської мови є загальноживаними і виділяє два шари лексики, які він називає “літературно-книжковим” і “розмовним” [20, 52].

Розмовний шар лексики, як правило, має певне емоційне забарвлення. Літературно-книжкова лексика теж, в деяких випадках, має емоційне забарвлення – піднесеності, урочистості і т. ін. Дані категорії є історичними, так як ті слова і вирази, які в одну епоху відносилися до розмовної лексики, в іншу стають загальноживаною лексикою з нейтральним забарвленням або навіть переходять в розряд літературно-книжкової лексики. І, навпаки, те, що в якийсь період було літературно-книжковою лексикою, може перейти в розряд нейтральних або розмовних слів [20, 53].

Проте, чіткої класифікації словникового складу англійської мови не існує. Будь-яка виділена таксономія є формальною, умовно та використовується лише в дослідницьких цілях.

Так, І.Р. Гальперін поділяє лексику сучасної англійської мови на три шари. Усередині шару літературно-книжкової лексики виділяються групи слів, до яких відноситься загальна літературно-книжкова лексика і функціональна літературно-книжкова лексика: терміни, поетизми, архаїзми, неологізми, варваризми та іноземні слова. Нейтральна лексика становить другий шар. До шару розмовної лексики відноситься загальнолітературна розмовна лексика і нелітературна розмовна лексика: сленг, жаргонізми, діалектизми, професіоналізми, неологізми, вульгаризми [20, 57].

Стилістичне віднесення слів базується на тому, що багаторазове використання слова в специфічних контекстах, пов'язаних з певною сферою людської діяльності, накладає на нього відомий відбиток, так що надалі воно сприймається, як властивість саме цього контексту. Поряд зі словами, які вживають у будь-яких контекстах, смислова структура яких стилістичного забарвлення не містить, існують значні лексичні шари з обмеженим колом вживання, які використовуються в мові в різних випадках в залежності від умов і ситуації спілкування і приналежності до тих чи інших професійних і соціальних групам.

Вивчення стилістичної диференціації лексики включає розгляд особливостей використання лексичних засобів мови в тих чи інших різновидах мови, тобто в тих чи інших функціонально-мовних стилях, і характеристику емоційних та експресивних якостей різних груп слів, оскільки наявність стилістичної обмеженості нерідко, хоча і не завжди (основним винятком є терміни) поєднується з наявністю у слова емоційно-експресивного забарвлення. Стилістично нейтральні слова, навпаки, як правило, мають нульову емоційність [21, 68].

Так як призначення мови полягає в тому, щоб слугувати для суспільства засобом обміну думками та взаємного розуміння у роботі, політиці, культурі, в побуті і т.д., то, зрозуміло, що і в словниковому складі мови спостерігається розшарування лексики в залежності від сфери спілкування на різні функціонально-мовні стилі.

Функціонально-мовним стилем називають суспільно усвідомлену і нормалізовану сукупність засобів вираження, обумовлену метою і характером спілкування. Функціонально-мовний стиль ґрунтується на закріпленому традицією відборі слів, фразеологічних і певною мірою граматичних засобів. Він називається функціональним тому, що особливості його впливають з особливостей функції мови в даній сфері спілкування.

Стильова структура лексики тісно пов'язана з конкретними історичними умовами життя народу, який говорить цією мовою, і тому може бути різною в різних мовах і на різних етапах історії однієї мови. Загальним для всіх літературних мов є лише, як вже було зазначено, поділ на книжкову і розмовну мову [7, 264].

Більшість слів мови стилістично не марковані. Стилістично немаркована лексика використовується у всіх формах спілкування і ситуаціях спілкування, незалежно від мети висловлювання. Стилістично-маркована лексика – обмежена в своєму застосуванні. Вона може використовуватися окремими групами людей, об'єднаних певною спільністю, функціонування її може бути обмежене певною ситуацією або в часі і т. ін. [6, 89].

Лексичні одиниці мови можуть мати також певне емоційне забарвлення і стилістичну приналежність. Спробуємо проаналізувати використання лексики сучасної англійської мови відповідно з існуючими підходами до класифікації за стильовою приналежністю.

Більшість лінгвістів сходиться на тому, що всю лексику мови можна розділити на стилістично нейтральну (немарковану) і стилістично марковану. При цьому, немаркована лексика використовується у всіх формах спілкування

і ситуаціях спілкування, незалежно від мети висловлювання, а стилістично маркована лексика обмежена в своєму вживанні. Вона може використовуватися окремими групами людей, об'єднаних певною спільністю (професія, вік, стать, територія проживання тощо). Функціонування стилістично маркованої лексики також може бути обмежене ситуацією, метою або часом і т. ін.

Т.І. Арбекова визначила за якими ознаками проводиться стилістична диференціація лексики і відповідно до них сформувала наступні стилістичні угруповання. Так, на її думку, диференціація лексики англійської мови може проходити за наступними критеріями: сфера вживання, вид відносин комунікантів (обстановка мовної діяльності), літературна норма, соціальна поширеність, територіальна спільність, експресивність, форма мовної діяльності, літературний жанр, час використання. Тому вчена поділяє лексику таким чином:

1. За формою мовної діяльності виділяють такі стилістичні угруповання слів: а) лексика, не обмежена формою мовної діяльності; б) лексика усного мовлення; в) книжкова лексика.

2. За обстановкою мовної діяльності: а) лексика нейтральна; б) лексика офіційна; в) урочиста; г) неофіційна; д) фамільярна. Так, наприклад, слово *enemy* (“ворог”) відноситься до нейтрального стилю, а слово *opponent* (“противник”) – до офіційно-ділового. Нейтральному слову *soldier* (“солдат”) відповідає урочисте *warrior* (“воїн”), а нейтральному *food* (“їжа”) – фамільярно-розмовне *grub* (“харч”).

3. За ознакою емоційно-оцінного ставлення до висловлення лексику поділяють на: а) емоційно нейтральну лексику; б) емоційно-забарвлену лексику (передає зневажливе, жартівливе, презирливе ставлення до предмета висловлювання). Наприклад, *friend* (“друг”) емотивно-нейтральне слово, *guy* (“приятель”) – має відтінок схвалення, як і *fellow* (“приятель”). У той же час *bloke* (“малий”) і *Johnny* (“шкет”) висловлює зневагу того хто говорить.

4. Лексику також поділяють за літературним жанром на: а) лексику жанрово обмежену; б) лексика поетичну; в) публіцистичну; г) наукову (терміни); д) канцеляризми.

5. За відповідністю загальноприйнятим нормам: а) літературна лексика (наприклад, *to be in love* – “закохатися”); б) просторіччя (*to have a crush on somebody* – “закохатися”).

6. За соціальною спільністю людей, які використовують лексику, розрізняють: а) загальнонародну лексику; б) соціальні жаргони; в) арготизми. Наприклад, загальноповживане слово *wife* (“дружина”) відповідає фразі *trouble and strife* на кокні (різновид соціального жаргону в Лондоні); слово *head* (“голова”) в загальному соціальному сленгу може бути представлено словами *bean, mug*; слово *forward* можна перекласти як “пересилати” (комп. сленг) або як “нахаба, всезнайка” (студ. сленг).

7. За професійною спільністю: а) професійно обмежена лексика; б) професійна: арго, наукові терміни; в) професійний сленг.

8. За корпоративною спільністю: а) корпоративно-необмежена лексика; б) корпоративний жаргон.

9. За територіальною спільністю: а) загальнонаціональна, територіально-обмежена лексика; б) територіально – обмежена (діалектизми, локалізми, територіальні варіанти національної мови). Яскравим прикладом тому служить використання для одних і тих же понять різних лексичних одиниць в британському та американському варіанті англійської мови: *lorry* (брит.) – *truck* (амер.) – “вантажівка”, *petrol* (брит.) – *gas* (амер.) – “бензин”, *mum* (брит.) – *mom* (амер.) – “мама”.

10. За часом використання: а) сучасна лексика; б) застаріла (архаїзми, історизм); в) неологізми. Тут потрібно бути особливо уважним, тому що з плином часу лексичні одиниці можуть втрачати своє первісне значення. У сучасній англійській мові слово *fellow* означає “приятель”, в той же час застаріле значення цього слова – “молода людина” і “колега, товариш по

навчанню, однокурсник”. Сучасне *girl, young lady* (“дівчина”, “незаміжня жінка”) відповідає застаріле *damsel* (“дівчина”).

Найбільш спірним критерієм для стилістичної диференціації лексики, як і раніше, залишаються форма мовної діяльності та критерій жанрової диференціації літературної лексики.

Стилістичне значення слова, якими володіє стилістично маркована лексика, вказує на характер емоційного, або асоціативного компонента значення, чи приналежність слова до певної сфери функціонування, чи на його звичність і частотність [6, 90].

Отже, необхідна нам інформація зберігається не тільки в семантичній структурі слова, а й в інших додаткових характеристиках слова, в його стилістичній забарвленості.

Ю.М. Скребнев не дотримується традиційного поділу лексики англійської мови на нейтральну і стилістично-забарвлену. На його думку, кожна одиниця створює свою певну класифікацію; один клас одиниць можна протиставляти іншому лише в тому випадку, коли в основі цього класу лежить подібний диференціюючий принцип.

Тому Ю.М. Скребнев виділяє безліч принципів, на основі яких можна побудувати різноманітні класифікації лексики англійської мови з виділенням розрядів лексичних одиниць: а) принцип новизни (виділяються архаїзми, неологізми); б) історичний принцип (виділяються національні та іншомовні слова); в) принцип опозицій (виділяються книжкові, нейтральні, розмовні слова) та ін. Вчений вважає, що завдання стилістики полягає в наданні рекомендацій щодо вживання слова в тому чи іншому контексті. Визначальним тут є соціальний принцип. Таким чином, вчений виділяє три шари лексики: нейтральний, слова високого стилістичного тону і слова зниженого стилістичного тону [41, 54-56].

Беручи це до уваги, він виділяє три групи в своїй класифікації. Перша група складається з “слів, що лежать, образно кажучи, «вище» нейтрального

шару лексики”. До них він відносить слова зі стилістичним забарвленням урочистості, офіційності, поетичної піднесеності. До другої групи входять стилістично нейтральні слова, які не викликають певних асоціацій з тією або іншою сферою вживання мови. Третю групу утворюють слова, розташовані «нижче» нейтрального шару лексики. До них можна віднести слова фамільярно-розмовні, навмисно знижені (сленг), грубі і лайливі слова.

Деякі вчені вважають, що в основу стилістичної класифікації словника повинен бути покладений єдиний критерій або критерії, які повинні базуватися на незмінних характеристиках слів, взятих на даному синхронному зрізі. Більш того, ними повинні бути стилістичні критерії, а не лексикологічні, хоча термінологія що склалася може бути збережена (терміни, жаргонізми, поетизми, неологізми тощо).

А.Н. Мороховський та інші дослідники виділяють два критерії:

а) “внутрішній (парадигматичний) – ознака, що характеризує лексикостилістичне значення слова, взяте в якійсь лексико-стилістичній парадигмі. Основу парадигми утворює ознака наявності або відсутності крім основного денотативного значення додаткового експресивного, емоційного або оцінного значення” [35, 96];

б) “зовнішній (синтагматичний) – ознака, що характеризує взаємини лексичного і лексико-стилістичного значення слова з контекстом, в якому воно вжито”.

Грунтуючись на цих критеріях, ці вчені поділяють всю сукупність слів сучасної англійської мови зі стилістичної точки зору на дві підмножини. До першої відносять слова, які мають лексико-стилістичну парадигму, для якої характерно:

– опосередкований зв'язок з денотатом через значення відповідного нейтрального слова, як, наприклад: *foe* (поет.) > *enemy* (нейтр.) > денотат; *zoo* (сленг.) > *any jungle or jungle area* (нейтр.) > денотат; *fat cat* (разг.) > *a provider of money for political uses* (нейтр.) > денотат;

- наявність суб'єктивно-оцінних конотацій;
- нечіткість меж референції – дані слова, як правило, мають кваліфікуючий, оцінний характер і тому можуть бути застосовані до різних референтів;
- обов'язкова наявність синонімії;
- можливість утворювати антонімічні ряди.

Наприклад: поетизми (*alien, Brine, Albion*); архаїзми (*benison, buss, claut*); стилістичні неологізми (*spiv, schiz, to luckup, know-how*); варваризми та іношомовні слова (*bon mot, parvenu, ad ovo*); книжкові слова (*abode, absonant, catenate*) пов'язані з денотатом через нейтральний синонім і часто мають суб'єктивно-оцінні конотації, їх референційний кордон не є чіткими, вони обов'язково входять в синонімічні ряди і можуть утворювати антонімічні ряди. Це такі одиниці, як: поетизми, архаїзми, варваризми і іноземні слова, книжкові слова, стилістичні неологізми, сленгізми, коллоквалізми, жаргонізми, діалектизми, професіоналізми, вульгаризми [36, 108].

До другої підмножини відносять слова, які не мають лексико-стилістичної парадигми, для яких характерно: безпосередній зв'язок з денотатом; відсутність суб'єктивно-оцінних конотацій; чіткість кордонів референції; відсутність синонімії або “денотативний” характер синонімії; відсутність антонімії.

Так, наприклад: терміни (*phoneme, ohm, joule, deep structure, verb*), номенклатурні слова (*air-craft carrier, man-of-war, destroyer, cruiser, torpedo-boat, submarine*), історизми (*a squire, an olderman, witangemot*), лексичні неологізми (*space-craft, lander, link-up, reactor*), екзотизми прямо пов'язані з денотатом, мають чіткі кордони референції, в них немає суб'єктивно-оцінних конотацій, немає антонімічних та синонімічних рядів. Це такі одиниці, як: стилістично нейтральні слова, терміни, номенклатурні слова, історизми, лексичні неологізми, екзотизми [35, 97].

1.2.1 Літературна лексика

Літературний шар характеризується яскраво вираженою книжковістю. Цей шар відносно стабільний. Розмовний шар є нестабільним. У літературний шар входять слова, що не мають місцевого або діалектного забарвлення. У розмовному шарі зустрічаються слова, які характерні для певної соціальної або територіальної спільності людей.

Для сучасної англійської мови в книжковій його формі можна виділити лексику: наукову, спеціальну і поетичну. При цьому спеціальна і наукова розпадаються ще на велику кількість підгруп в залежності від того, в якій галузі науки або в якій сфері людської діяльності вони використовуються.

Розподіл на розмовну і книжкову лексику абсолютно не передбачає, що перша може використовуватися тільки в усній формі мови, а друга тільки в письмовій. Навпаки, в драматичному або якому-небудь іншому художньому творі розмовна мова може фіксуватися в письмовій формі, а лекція, доповідь і т.д. форми публічного, а не побутового спілкування, робляться в науковому або ораторському стилях, що належать до різновидів книжкового мовлення.

Книжкове мовлення, як правило, являє собою монолог. Хто говорить навіть не знає всіх тих, до кого він звертається, а в разі спілкування через пресу, може ніколи їх не побачити. Процес спілкування нерідко розірваний у часі. Думка повинна бути точно передана без допомоги позамовних засобів. Хто говорить не може відразу перевірити реакцію співрозмовника, не знає чи правильно його зрозуміли. Але зате є можливість попереднього обдумування, вибору слів і підготовки висловлювання, що веде до значно більшої точності і розгорнення викладу.

Відповідно до цього більш розгорненого викладу для групи книжкових стилів характерна більш різноманітна і багата лексика і ретельний відбір синонімів.

Переходячи до характеристики окремих, обмежених за вживанням лексичних пластів, слід перш за все зупинитися на найбільш розгалуженій і найбільш інтенсивно зростаючій частині словникового складу, а саме на науковій та іншій спеціальній термінології.

Терміном називається слово або стійке поєднання слів, що служить уточненим найменуванням поняття, специфічного для якої-небудь галузі знань, виробництва, культури: *homonym* – омонім (мовознавство), *visual aids* – наочні посібники (педагогіка), *glottis* – голосова щілина (анатомія), *specific gravity* – питома вага (фізика), *footlights* – рампа (театр), *frame* – кадр (кіно), *receiver* – телефонна трубка (телефонія) та приймач (радіотехніка).

Взаємний вплив загальнорозмовної і спеціальної лексики виражається в тому, що остання запозичує із загальнорозмовної лексики велику частину свого складу, по-новому комбінуючи і переосмислюючи матеріал, але потім в свою чергу передає назад ряд слів в їх нових значеннях.

Однозначність, точність і суворе диференціювання переданих понять, що відрізняють терміни від інших слів, дозволяють вважати їх найвищим розрядом найменувань. Всі ці якості терміна свідомо підтримуються вживанням їх фахівцями.

Переносне значення термін отримує тільки при використанні в незвичайному для нього жанрі (побутове мовлення або художня література), але при цьому зазвичай має місце не нове значення, а нове вживання. Якщо ж таке перенесення зафіксується в мові або якщо позначуване терміном поняття стане загальновідомим, то слово буде вже не терміном, а загальнонародним словом. Такими загальнонародними словами стали колишні раніше радіотехнічними термінами: *antenna*, *broadcast*, *loud-speaker*, *microphone*, *radiowave*, *receiver*, *transmission*, *transmitter*.

Загальноновживаними стали побудовані на матеріалі грецької мови медичні терміни: *antiseptic* – дезінфікуючий засіб, *appendicitis* – апендицит, *diagnosis* –

діагноз, *to disinfect* – дезінфікувати, *to vaccinate* – робити щеплення, і однокореневі з ними слова.

Термінологічна і професійна лексика, таким чином, знаходяться в нерозривному зв'язку з загальнонародною лексикою і з термінологічною лексикою в інших областях науки, техніки і культури. У міру поширення знань і популяризації техніки, у міру широкого впровадження в життя тих чи інших винаходів, відповідні слова, раніше відомі лише фахівцям, входять в побут і в літературну мову і тоді семантична структура їх надалі розвивається за тим же типом, як у інших загальнонародних слів.

Крім власне термінів в науковому стилі широко використовуються так звані книжкові слова (*bookish words*), наприклад: *approximate* – приблизний, *area* – площа, *compute* – підраховувати, *denote* – позначати, *exclude* – виключати, *feasible* – можливий, *homogeneous* – однорідний, *indicate* – вказувати, *initial* – початковий, *internal* – внутрішній, *proceed* – діяти, *respectively* – відповідно.

Специфічною особливістю англійської лексики є така обставина, що серед таких книжкових слів, запозичених з латинської та грецької мов, особливо багато прикметників. Часто навіть виходить так, що до споконвічного англійського іменника в словниковому складі немає іншого похідного прикметника, крім запозиченого з давніх мов: *mouth* – *oral*, *nose* – *nasal*, *lip* – *labial*, *mind* – *mental*, *house* – *domestic*, *moon* – *lunar*, *sun* – *solar*, *town* – *urban*.

Серед службових слів зберігаються деякі архаїзми, наприклад, складні прислівники: *hereby*, *thereby*, *whereby*, *hereafter*, *thereafter*, *whereafter*, *hereupon*, *thereupon*, *whereupon*, *herein*, *therein*, *wherein*, *herewith*, *therewith* і т. ін.

Шляхи виникнення термінів ті ж самі, що і шляхи розвитку словникового складу взагалі. Тому серед термінів багато слів, які в інших значеннях зустрічаються в загальнолітературній лексиці. А між ними відбувається постійний обмін і взаємодія.

Наприклад, *performance* в техніці означає характеристика, дані, робота; *crash* в загальнолітературному мовою – падіння, що супроводжується гуркотом, в авіації – аварія; *power* – сила, а в техніці – потужність, *stress* – наголос, а в опорі матеріалів – напруга, зусилля і т.д. У технічних текстах – може означати не розвивати, а розробляти; *design* – не намір, а проект, конструкція.

У письмовому типі мовлення, літературно-книжкового різновиду літературної мови, використовуються поетизми, “неоднородный пласт слов современного английского языка, включающий и архаизмы”.

Розглядаючи лексику поетичну, було б абсолютно неправильно говорити про єдиний поетичний стиль, оскільки в поетичній мові прояв індивідуального є одним з основних засобів її впливу на читача. Але не має сумніву, що в словниковому складі англійської мови існує шар лексики, який за традицією використовується майже виключно в поезії. В іншому випадку ці слова видаються недоречними архаїзмами, в поетичній же промові вони створюють враження урочистості, емоційності, піднесеності.

Більшість поетизмів є споконвічними англійськими словами, які стилістично розмежовані зі своїми літературними синонімами. Наприклад, дієслово *to slay* (“вбивати”) витіснене всюди крім поезії своїм загальнолітературним синонімом *to kill*. Такі ж співвідношення спостерігаються між *ere* – *before*, *steed* – *horse*, *whilom* – *formerly*.

Вся це і подібна їй лексика наводиться в словниках з позначкою (поет.). Однак лексика сучасної поезії все більше наближається до літературно-розмовної.

Сюди відносять також архаїзми. У Великій Радянській Енциклопедії вид. 1953 року архаїзми визначаються наступним чином: “Архаїзм (греч.) – слово или выражение, устаревшее и переставшее употребляться в обычной речи. Чаще всего используется в литературе как стилистический прием для придания речи торжественности и для создания реалистического колорита при изображении старины.” Далі говориться про те, що “архаїзм в качестве

поэтического средства наблюдается и в лексике, и в морфологии, и в синтаксисе” [20, 67].

Дослідники архаїзмів переважно погоджуються з цим визначенням. Однак наголошують, що функції архаїзмів більш різноманітні, ніж ті, які вказано у визначенні. Крім того, і саме поняття “архаїзм” потребує уточнення.

Справа в тому, що цей термін об'єднує різнорідні поняття. До архаїзмів відносять слова і вирази, які застаріли і не використовуються в сучасному мовленні тому, що мають відповідні “сучасні” синоніми. Наприклад, *whilome – formerly, swain – peasant, methinks – it seems to me, yon – there, habit – dress, to throw – to think* і т. ін. З іншого боку, до архаїзмів належать також слова, які не мають синонімів тому, що поняття, висловлені цими словами, перестали грати яку б то не було роль в сучасному житті суспільства. Наприклад, в англійській мові такі слова як *gorget, mace, thane, yeoman, goblet, baldric* і т. ін. Ці слова не зникають зі словникового складу мови, але вживаються тільки в історичних романах, картинах і досліджень з історії відповідних періодів. Такі слова називають історизмами [20, 67].

До літературно-книжкової лексики належать окказіоналізми. О.С. Ахманова запропонувала таке визначення: “Окказионализм – это слово или оборот, употребленные говорящим или пишущим «один раз», для данного случая”. Тобто найчастіше це авторські неологізми [10, 274].

Варваризмами називають слова і словосполучення, запозичені з інших мов, але в “певній” мірі пристосовані до норм мови-реципієнта і вживаються узуально, хоча їх іншомовне походження відчувається дуже чітко, наприклад, *parvenu, a propos, bon mot, ad ovo*.

Іншомовні слова – це одиниці іншої мови, які використовуються окказіонально головним чином в сфері літературної мови. До них можна віднести наступні слова: *blitzkrieg, schinken, braten*. Вони не є виразними засобами мови, так як вони не входять в систему стилістичних опозицій мови-

реципієнта, але можуть використовуватися для створення різних стилістичних прийомів в певних мовних і ситуативних контекстах.

1.2.2 Розмовна лексика

Диференціація мови, а отже, і характерної для неї лексики, на книжкову і розмовну засноване на різних умовах спілкування. У розмовній мові наявний прямий двосторонній контакт. Використовуються додаткові засоби виразності як мовні, так і позамовні: жест, міміка, пауза, інтонація. Роль контексту виконує ситуація. Спілкування відбувається зазвичай в діалогічній формі і без попереднього обдумування. Часто зустрічаються багатозначні слова, слова широкої семантики і емоційно забарвлені слова, багато конкретних і образних слів. Словотвір в розмовній лексиці розвивається дуже інтенсивно і тому вона нерідко рясніє ситуативними неологізмами. З точки зору морфологічної структури і словотвору, характерні скорочення, слова зі зменшувальними суфіксами, звуконаслідування, подвоєння; основну масу становить односкладова споконвічна лексика.

I.B. Арнольд підрозділяє розмовну лексику на: літературно-розмовну (common colloquial, Standard English), фамільярно-розмовну (familiar-colloquial), просторіччя (low colloquial), професійну лексику (professional words) і сленг (slang) [7, 265].

На думку I.B. Арнольд, літературно-розмовна мова – це повсякденна мова побутового та ділового спілкування, найбільш близька до норм книжкової мови, правильна граматично і не містить ні жаргонізмів, ні діалектизмів. Саме цей тип мовлення і є предметом вивчення для всіх тих, для кого англійська мова є інозменою мовою [7, 265].

Складні дієслова та стійкі словосполучення утворюють істотний прошарок літературно-розмовної лексики і дозволяють передавати дуже різноманітні значення. Наведемо кілька прикладів: *catch up*, *catch breath*, *catch cold*, *catch hold of*, *give away*, *give in*, *give out*, *give up* і т. ін.

Фамільярно-розмовна мова менш впорядкована і нормалізована. Вона відрізняється багатством образних виразів, часто жартівливих або іронічних. Наприклад: *Would a duck swim?* – Охоче. *Include me out* – Позбавте мене. *To be fed up = to be sick and tired with* – відчувати огиду. *Dead from the neck upwards* – дурний.

У числі вульгаризмів велике місце займають слова і вирази прикрості й здивування: *what the hell, what on earth, what in heaven's name, what the devil, well, I never* і різні евфемістичні прокляття: *confound it, curse it, damn it, dash it, drat it*, які включаються в речення як вступне слово: ... *but, dash it, one can not have done with one's own daughter.* – Але, чорт візьми, не можна ж порвати з власною дочкою!

На противагу літературно-розмовній мови, фамільярно-розмовна мова легко вбирає сленг і неологізми.

І.В. Арнольд під терміном “сленг” розуміє лексичний пласт, «знаходящийся вне пределов литературного языка и обладающий ярко выраженными оценочными, экспрессивными и эмоциональными коннотациями» [7, 284].

І.Р. Гальперін практично повністю погоджується з даним визначенням, але уточнює те, що сленг відноситься до пласта розмовної лексики, який формує слова і вирази, які мають гумористичні, а іноді й вульгарні конотаціями [20, 85].

А.Н. Мороховський додає те, що «сленг – это особый, исторически сложившийся и, в большей или меньшей степени, общий всем социальным слоям говорящих вариант (преимущественно лексических) норм, бытующих в основном в сфере устной речи и функционально отличный от жаргонных и профессиональных элементов языка» [35, 116].

До неологізмів відносять будь-які нові словникові та фразеологічні одиниці, що з'являються в мові на даному етапі його розвитку або позначають нові поняття, що виникли в результаті розвитку науки і техніки, нових умов

життя, соціально-політичних змін і т.д. Або виражають новими словами, створеними з метою емоційно-стилістичних, вже існуючі поняття, наприклад, *televiwer, atomic pile, half-life, tracer atom*, а також *blue chip, soul-filled, belt-and-braces* та інші.

Жаргонізми – слова, що існують в кожній мові, мета використання яких – зберегти таємність тієї чи іншої соціальної групи (*grease* – гроші, *loaf* – голова). Оскільки більшість жаргонізмів незрозуміла для людей, що не входять в цю соціальну або професійну групу, яка використовує їх, вони соціальні за своїм характером [20, 96]. Як приклади можна взяти жаргонні найменування в сфері спортивної фармакології: *juice, sauce, roids, gear*.

Діалектні слова можна визначити як слова, які в процесі становлення національного варіанту англійської мови залишилися за його літературними межами і використання яких обмежене певною місцевістю [20, 103]. Прикладом діалектних слів є такі лексичні одиниці: *lass, lad, daft, fash*.

Під професіоналізмами розуміють однозначні слова, які використовуються в певній професійній сфері людьми, які мають спільні інтереси. Ці одиниці дають нові імена вже існуючих об'єктів, понять, предметів та інструментів. Наприклад, *tin-fish (submarine), piper (a specialist who decorates pasty with the help of a cream-pipe), outer (a knock-out blow)* [20, 92].

До вульгаризмів відносять грубі висловлювання, або такі вирази, які вживаються тільки в розмовній мові і особливо в мові некультурних і неосвічених людей. Вульгаризми не прийнято вживати в суспільстві в силу їх грубості або непристойності [20, 101].

Цей термін відноситься лише до певної групи слів і фразеологізмів, об'єднаних однією головною, найбільш характерною ознакою, ступенем грубості, яка межує з непристойністю. Внаслідок цього, виділяють наступні підгрупи вульгаризмів:

а) “лайливі слова, як, наприклад: *damn, bloody, son of a bitch, hang it, to hell, zounds* та інші”. Вони служать, як правило, для вираження сильних емоцій, таких наприклад, як роздратування і гнів;

б) “непрстойні слова”, використання яких заборонено в комунікації через їх непрстойний характер. Досить часто такі слова позначають за допомогою однієї початкової літери, яка доповнюється трьома крапками або тире, наприклад, *d -; b -*.

Тому, стає зрозуміло, що різких кордонів між стилістичними пластами словникового складу немає. В англійській мові нерідко буває, що слова, характерні для книжкової мови, вживаються в розмові (зазвичай з жартівливим забарвленням) і навпаки, розмовні слова і вирази можуть потрапити в журнальну статтю і в наукову книгу, з яким-небудь стилістичним завданням. Але все ж таки розрив між книжково-літературною та усно-розмовною лексикою в англійській мові дуже значний.

Таким чином, проблема диференціації сучасної англійської мови є досить складною через те, що різні дослідники виділяють різні критерії для побудови класифікацій, в результаті чого ці класифікації виявляються суперечливими. Проте, не дивлячись на існування безлічі точок зору на цю проблему, багато дослідників приходять до єдиного висновку про те, що всю лексику англійської мови можна розділити на стилістично немарковану і стилістично марковану. Більшість слів мови стилістично не марковані. Стилiстично немаркована лексика використовується у всіх формах спілкування і ситуаціях спілкування, незалежно від мети висловлювання. Стилiстично маркована лексика – обмежена в своєму застосуванні, використовується окремими групами людей, а її функціонування може бути обмежене певною ситуацією або в часі тощо.

Висновки до 1 розділу

Проаналізувавши дослідження зі стилістики та лексикології англійської мови, можна зробити висновок, що словниковий склад сучасної англійської мови в першу чергу характеризується своєю різноманітністю. Розбіжності в класифікації словникового складу мови викликані величезною кількістю критеріїв мовної комунікації. Мова є територіально і соціально-обумовленою системою, видозмінюється з плином часу, а структура соціальної і мовленнєвої поведінки людей в різних ситуаціях комунікації дозволяє виділити ряд специфічних критеріїв для диференціації лексичних одиниць.

В результаті проведеного лінгвістичного огляду за обраним напрямом дослідження ми дійшли висновку, що зі стилістичної точки зору виділяють три основні пласти лексики: літературна (книжкова), нейтральна та розмовна. В літературному лексико-стилістичному пласті виділяють такі розряди слів, як терміни, поетизми, архаїзми, неологізми, варваризми, іноземні слова, okazionalizmi.

При всьому розмаїтті класифікацій та трактувань існує цілий ряд ознак поняття “літературно-книжкова лексика”, які можуть розглядатися як основоположні. По-перше, літературно-книжкова лексика характерна (але не тотожна) для письмового типу спілкування; по-друге, ознака формальності лежить в основі цього поняття і відображає стилістично обмежену сферу її вживання, пов'язану з функціональними стилями або регістрами; по-третє, літературно-книжкова лексика історично набула соціальну маркованість: її використання в мові відображає освіченість і певний статус мовця, оскільки досліджувана категорія слів відрізняється точністю в вираженні думки, літературністю і витонченістю, іноді офіційністю, вона часто асоціюється з такими якостями, як педантизм і снобізм, що відзначалося лінгвістами, і доречністю для формальної або церемоніальної ситуації.

В розмовній лексиці виділяють нелітературно-розмовну лексику: сленг, жаргонізми, діалектизми, професіоналізми, неологізми, вульгаризми. Зі стилістичної точки зору дані слова надають висловлюванню емоційності та, зазвичай, підкреслюють соціальний стан того, хто говорить. Тому просторіччя і жаргони при безсумнівній їх експресивності все ж обмежені в можливостях вираження більш-менш складних думок і почуттів, і тому їх місце в рамках літературної мови – далека периферія.

Найбільш загальними ознаками літературної розмовної лексики є її велика емоційна забарвленість в порівнянні із загальною літературно-книжковою лексикою і обмеженість її вживання, в основному, діалогічного формою мови. Велика емоційна забарвленість викликає в ряді випадків рухливість семантичних кордонів розмовних слів англійської мови. Вони обростають додатковими смисловими відтінками, легше стають багатозначними. Саме в сфері розмовної лексики спостерігається найбільша кількість слів і виразів зі слабо вираженим предметно-логічним значенням за рахунок домінуючого емоційного значення.

Таким чином, стилістично маркована лексика використовується у всіх формах і ситуаціях спілкування та залежить від мети висловлювання. Вона може використовуватися окремими групами людей, об'єднаних певною спільністю, функціонування її може бути обмежене певною ситуацією або в часі.

РОЗДІЛ 2.

ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ СТИЛІСТИЧНО МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

2.1 Лексико-стилістична стратифікація літературної лексики сучасної англійської мови

Будь-яка мова має конкретно-історичну соціальну норму. Мовна норма – це сукупність найбільш стійких, традиційних елементів системи мови, історично відібраних і закріплених суспільною мовною практикою; сукупність колективних реалізацій мовної системи, прийнятих суспільством на певному етапі його розвитку й усвідомлених ним як правильні, зразкові. І.В. Арнольд з цього приводу пише, що нейтральний стиль – це немаркований учасний стилістичних опозицій і слугує нібито фоном для розуміння виражених стилістичних особливостей [8, 170].

Лексика англійської мови – це складне й багатогранне явище: у її лексичному складі поряд із загальноживаними словами функціонують лексичні одиниці, використання яких обмежене й спеціалізоване. Таку лексику називають стилістично маркованою. Стилiстично маркованi слова – це особливі слова-маркери, які стосуються відповідного розряду «-ізмів», наприклад: архаїзми, неологізми, діалектизми, історизми, жаргонізми, вульгаризми, варваризми, професіоналізми, просторіччя, імена та назви речей. Марковану лексику можна схарактеризувати як лексику, обмежену у функціонуванні й протиставлену своїми диференційними ознаками активному, загальноживаному нейтральному складу мови.

У сучасній лінгвістичній літературі для позначення маркованої лексики зазвичай використовують терміни “стилiстично забарвлена лексика”, “стилiстично маркована лексика” або вживають їх як синоніми до терміна “маркована лексика”. Проте не всі слова, диференційовані у функціонуванні

(наприклад, застарілі, діалектні, жаргонні), мають постійне стилістичне забарвлення. Уживаючись у певних контекстах із певною стилістичною настановою вони виступають стилістично маркованими, а поза контекстом характеризуються часовою, територіальною або соціальною віднесеністю й виконують номінативну функцію. Поняття “маркована лексика” набагато ширше, ніж “стилістично маркована лексика”: марковані лексеми несуть будь-яку супровідну, додаткову інформацію (до лексичного й граматичного значення) про сфери вживання, часову віднесеність, емоційно-експресивне забарвлення або функціонально-стильове використання лексичних одиниць.

У роботі термін “стилістично маркована лексика” вживається на позначення двох груп лексичних одиниць: тих, що функціонують у певних стильових різновидах англійської мови, та тих, що мають у своєму лексичному значенні конотативний компонент.

У мовознавчій літературі запропоновано кілька принципів характеристики й класифікації маркованих лексичних одиниць (стилістично маркованих, стилістично забарвлених) – праці О. Єфімова, Ю. Скребнєва та ін.). Синтезуючи погляди, вироблені в лінгвістиці, виокремлюємо такі групи маркованих слів: 1) *стилістично марковані* – за належністю до певних функціональних стилів і наявністю емоційно-експресивного забарвлення; 2) *хронологічно марковані* – з погляду історичної перспективи; 3) *територіально марковані* – з погляду територіальної обмеженості; 4) *соціально марковані* – за ознакою віднесеності лексичних одиниць до словникового запасу певних соціальних груп людей.

Стилістично маркована лексика представлена двома групами слів – функціонально маркованими й конотативно маркованими. До функціонально маркованої лексики належать лексичні одиниці, що вживаються в науковому (загальнонаукові й галузеві терміни, науково-технічні професіоналізми), офіційно-діловому (адміністративно-управлінська, юридична та дипломатична термінологія), публіцистичному (публіцистичні терміни, суспільно-політична

лексика й термінологія), художньому (поетичні слова), конфесійному (конфесійна лексика й термінологія), розмовному (власне розмовні слова) стилях англійської мови, та загальнокнижкові лексичні одиниці.

Конотативно маркована лексика репрезентована словами, у лексичному значенні яких, крім об'єктивно-понятійного значення, є компоненти, що мають суб'єктивний характер: емоційність, експресивність, образність, оцінність. Відповідно до емоційно-експресивного забарвлення конотативно маркована лексика поділяється на позитивно й негативно забарвлену. Позитивний емоційний заряд несуть урочисті, високі, риторичні слова, лексичні одиниці з емоційною оцінкою схвалення, пестливості та деякі жартівливі лексеми. Негативну оцінку мають просторічні слова, що розрізняються за ступенем зниженості – від жартівливо-іронічного, фамільярного відтінків до грубого, вульгарного (експресивне просторіччя).

Функціонально марковані лексеми вказували лише на наявність реалій і явищ у певних країнах і не несли додаткових оцінних конотацій. Територіально маркована лексика представлена словами, що мають чітко виражену діалектну віднесеність, тобто діалектизмами. До хронологічно маркованої лексики віднесено застарілі слова (історизми й архаїзми). У складі соціально маркованої лексики об'єднано лексичні одиниці із арго, жаргонів, сленгу, професійної лексики (професійно-виробничої та професійно-жаргонної), неекспресивного просторіччя. Спільною рисою зазначених груп слів є обмеженість соціальної основи: вони виступають засобом спілкування окремих професійних, соціальних та вікових груп людей.

Таким чином, виникає поняття “стиль”, який пов'язують з умовами спілкування в різних сферах людського життя. Функціональний стиль – це підсистема мови, що має індивідуальні особливості лексичних засобів, синтаксичних конструкцій і навіть фонетики. Стилi різняться не тільки за фактом, а й по частоті використання перерахованих вище елементів.

Наприклад, деякі вирази можуть мати місце в розмовному стилі, але з меншою ймовірністю, ніж в науковому стилі.

Функціональні стилі присутні, головним чином, в літературному (книжковому) стандарті мови. Кожен функціональний стиль визначено певними відхиленнями від норми стандартної англійської мови. Таким чином, лексичні одиниці змінюють свою конотацію і набувають стилістичного забарвлення.

Критерій приналежності лексики до того чи іншого функціонального стилю є одним з головних при складанні стилістичної класифікації лексичних одиниць. На сучасному етапі розвитку лінгвістики найбільше визнання в сфері стилістичної диференціації лексичних одиниць англійської мови отримали роботи І.В. Арнольд та І.Р. Гальперіна.

Функціональні стилі не є ізольованими мовними підсистемами, хоча і мають власні параметри. Дві основні категорії функціональних стилів це книжковий стиль (літературна мова), що характеризується попереднім аналізом і суворим відбором мовних засобів, і вільно-розмовний стиль, для якого властиві спонтанність і діалогічність.

Різні вчені виділяють різну кількість функціональних стилів. Згідно І.Р. Гальперіну існує п'ять функціональних стилів: художній, публіцистичний, газетний стиль, діловий стиль і технічний стиль [20, 342]. І.В. Арнольд пропонує класифікацію з чотирьох стилів. Вона виділяє політичний, науково-технічний, газетний і розмовний функціональні стилі. Інші вчені вважають, що кількість функціональних стилів не може бути обмеженою, тому що мова є рухомою й динамічно розвиненою системою [8, 167].

Функціональна літературно-книжкова лексика наповнена неоднорідними групами слів, що різняться за службовою функцією, яку слова несуть в різних стилях мови. До них відносяться терміни, варваризми, поетизми, архаїчні слова і літературні неологізми. Всі ці групи слів в процесі вживання в різних стилях мови надбали свою, специфічну стилістичну характеристику. Так, поетизми

називаються так тому, що переважно вживаються в поезії; варваризми та архаїзми теж обмежені у сферах вживання і набувають певних стилістичних функцій. Розглянемо стилістичні особливості цих груп словникового складу сучасної англійської мови.

2.1.1 Функціонально-стилістична характеристика англійських поетизмів, архаїзмів та варваризмів

Особливу роль в літературній мові, в її літературно-книжковому різновиді, відіграють слова і фразеологічні сполучення, відомі під назвою поетизми. Під це поняття часто попадають також слова високого й урочистого забарвлення. Сам термін “поетизм” показує на обмеженість вживання слів певним стилем мови, а саме стилем художньої мови. Протиставлення мови поезії мові прози не в плані ритміко-фонетичних і образних особливостей кожного з цих видів літературної мови, а в плані особливого словника, нібито властивого поезії, має свою історико-літературну традицію.

Академік В.В. Виноградов характеризує роль поетизмів в мові наступним чином: “...паутина “поэтических” слов и образов облекает действительность, “стилизуя” ее под заданные литературные нормы и каноны. Слово оторвано от реального предмета. Вовлеченные в систему литературных стилей, слова здесь подбирались и группировались в образы, в фразеологические серии, которые застывали, шаблонизировались и становились условными символами тех или иных явлений” [14, 8-9].

Поетизми – це неоднорідний пласт слів сучасної англійської мови, до якого входять і архаїзми, які відроджуються автором в особливих стилістичних цілях.

До таких архаїчних поетизмів відносять також застарілі для сучасної англійської мови форми слова, як, наприклад, форми 3-ї особи однини теперішнього часу *-eth (casteth)* і слів, одне зі значень яких застаріло. Велике значення в своїх творах Байрон надав вживанню поетизмів. Так, наприклад, в

реченні “*Deserted is my own good hall, its hearth is desolate*” (G. Byron. Child Harold) – слово “*hall*” має значення *palace* – палац, замок, будинок – значення, яке в наш час є застарілим [64]. Наведемо кілька прикладів найбільш уживаних поетизмів англійської мови. Іменники: *billow (wave), swain (peasant), main (sea)*. Прикметники: *yon (there), staunch (firm), hallowed (holy)*. Дієслова: *quit (leave), fare (walk), trow (believe)*. Переважно вживаються сильні форми минулого часу: *wrought (worked), bade (bid), clad (clothed)*. Прислівники: *haply (perhaps), oft (often), whilome (formerly)*. Займенники: *thee, ye, aught (anything), naught (nothing)*. Сполучники: *albeit (although), ere (before) o'er (over)* та ін.

Крім архаїзмів до поетизмів належать слова, які, завдяки частому вживанню в поезії, не стали архаїзмами, тобто не застаріли у своєму вживанні, а викристалізувалися як певна поетична термінологія. Іншими словами, їх можна розглядати як поетичні терміни. До таких слів треба віднести слова *bard* (поет), *woe* (горе), *billow* (хвиля), *steed i charger* (кінь) та ін.

До поетизмів можна віднести і деякі діалектні слова, як, наприклад, дієприкметник минулого часу від дієслова – *shend – shent* в значенні “втрачений, збезчещений, розорений”; або *rest* в діалектальному значенні “зупинити, зупинитися”, наприклад: “...*where he shall*”.

Цікаво, що *nau* замість *no* також можна розглядати як діалектні слова, використані в якості поетизмів. До поетизмів також необхідно віднести і слова, які можна назвати рідко-вживаними. Це зазвичай слова запозичені в різні періоди із французької, латинської та інших мов такі, як, наприклад, *robe, garment, apparel, adieu, joyaunce, pleasaunces, reverie, circumambient, matin, perchance* і ін. До поетизмів також відносять і деякі неологізми, які були створені класиками англійської поезії і залишилися в сфері їхнього індивідуального вживання. Найчастіше це складні слова. Наведемо кілька прикладів таких складних слів із творів Байрона: *goar-faced, dew-drops, sea-mew, long-reluctant, wave-reflected, dark-glancing (daughters), sea-girt (citadel), blood-red, awe-struck (world)* і багато інших.

Поетизмами або поетичною фразеологією також називають слова і звороти, що виникли в результаті перифрастичного відображення реальної дійсності. Сферою вживання поетизмів є не тільки поезія національної англійської мови в цілому, а поезія певних літературних течій, певних історичних етапів розвитку літературної мови. Найбільше використання поетизмів ми спостерігаємо в літературних течіях класицизму і романтизму. Саме поети-класицисти розглядали поезію як мистецтво для обраних, і наявність в ній особливих слів, які підтримують цю поетичну традицію класицизму, було нормою. Поети-романтики не тільки користуються поетизмами, отриманими “у спадок” від поетів-класицистів, але розвивають і збагачують словниковий склад англійської мови новими поетизмами.

У творах поезії класицизму і романтизму поетичні слова і вирази часто виконують стилістичну функцію прикрашання мови поезії. Однак, у кожного поета функція поетизмів залежить від конкретного змісту висловлювання. І тим не менш, можна виділити загальні функціональні риси поетизмів. Так, наприклад, у романтиків функції поетизмів знаходяться в загальному відповідно до їх світогляду, зі своїми основними ідейно-літературними намірами. Поетизми у романтиків сприяють виявленню того настрою поета, яке характеризується відходом від реальної дійсності, самотою, титанізмом, самотністю і т. ін.

У наведених нижче двох строфах поеми Байрона “Чайльд Гарольд” виділені курсивом слова і словосполучення можуть служити ілюстрацією поетизмів, властивих англійським романтикам початку XIX ст.

XLVI.

But all unconscious of the coming *doom*,
 The *feast*, the *song*, the *revel* here *abounds*;
 Strange *modes of merriment* the *hours consume*,
 Nor bleed these patriots with their country's wounds;
 Nor here War's *clarion*, but Love's *reback* sounds;

Here *Folly* still his *votaries* *inthralls*;
 And *young-eyed Lewdness* walks her midnight rounds;
Girt with the silent crimes of Capitals,
 Still to the *last kind Vice* clings to the *tott'ring* walls.

XLVII.

Not so the *rustic* – with his trembling *mate*.
 He *lurks*, nor *casts* his heavy eye *afar*,
 Lest he should view his vineyard *desolate*,
 Blasted below the *dun hot breath of War*.
 No more beneath soft *Eve's consenting star*
Fandango twirls his *jocund Castanet*:
 Ah, monarchs! could ye taste the *mirth ye mar*,
 Not in the *toils of Glory* would, ye *fret*;
 The *hoarse dull drum* would *sleep*, and Man be happy yet! [64]

Поезія реалістів характеризується непомірним вживанням традиційної поетичної фразеології, поетизми почали грати іншу роль, використовуватися в іншій стилістичній функції, а саме у функції сатиричній. Як приклад наведемо наступну строфу з “Дон Жуана” Байрона, де, як відомо, реалізм поета проявився найяскравіше:

But Adeline was not indifferent; for
 (Now for a common-place!) beneath the snow,
 As a volcano holds the lava more
 Within – et cetera. Shall I go on? – No!
 I hate to hunt down a tired metaphor,
 So let the often-used volcano go.
 Poor thing! How frequently, by me and others,
 It hath been stirr'd up till its smoke quite smothers! [65]

Слово *volcano* вжито в переносному значенні “бурхливі пристрасті”.
 Значення, яке це слово отримує в розгорнутому метафоричному вживанні,

безперечно належить до англійських поетизмів, властивим романтичному методу. По суті кажучи, тут немає поетизму у власному розумінні цього терміна. Поетизмом тут виступає звичайна метафора. Недарма Байрон називає вулкан *the often-used volcano*. Сатирична функція поетизмів реалізується в тому випадку, коли поетизм стоїть поруч зі словами стилістична характеристика яких протиставлена поетизмам.

Поряд з поетизмами стоять рідко вживані, літературно-книжкові слова. Вони з'являються в урочистих ораторських промовах та есе на абстрактно-філософські теми. Їх можна зустріти, іноді у великій кількості, в передових статтях англійських газет *The Times* і *Manchester Guardian*, на сторінках журналів *Economist*, *Spectator* і деяких інших. Вони є словниковими раритетами і тому не дивно, що в справді художніх, реалістичних творах зустрічаються рідко. В одному з книжкових оглядів журналу *Spectator* в якості ультра-модних слів такого типу приводяться *ambience*, *ambivalent*, *opaque*, *viable* та інші.

Щодо власне архаїзмів, то їх поділяють на:

1) власне лексичні архаїзми – це повністю застарілі слова. Жодне з них не зустрічається у мові, і знайти їх можна лише у художніх творах або народній творчості. Вони можуть мати синоніми в сучасному вживанні, але морфологічно будуть мати зовсім інший вигляд (*to hearken*, *ere*, *to befall*) [7, 331];

2) лексико-словотворчі архаїзми, тобто лексичні одиниці, що відрізняються від синонімічних одиниць сучасної мови лише застарілим словотворчим елементом, в більшості випадків – суфіксом або префіксом. Утворені вони найчастіше внаслідок запозичення іноземних слів і адаптації їх під лексику рідної мови. Особливу групу лексико-словотворчих архаїзмів становлять складні слова, які утворені від латинської або грецької мов (*beauteous* – *beautiful*) [7, 332];

3) лексико-семантичні архаїзми – це слова, які втратили свої окремі значення, і зараз вживаються лише з одним загальним лексичним змістом. Це

також випадок спрощення слова, але спрощення в лексичному значенні – багатозначні слова стають однозначними, а вживання їх інших варіантів стає рідшим, або зовсім припиняється. Внаслідок розвитку мови ці слова можуть змінювати своє значення як частково, так і повністю, і мати зовсім відмінний від первісного зміст (*fair* в значенні “прекрасний” – архаїзм, а його сучасне значення – білокурый) [7, 332];

4) лексико-фонетичні архаїзми – слова, утворені внаслідок зміни звучання деяких слів, їх фонетичного спрощення або трансформації. Як правило, від сучасних варіантів такі архаїзми відрізняються лише декількома звуками (*troth* і сучасне *truth*, *to forbode* і сучасне *to forbid*) [20, 68];

5) лексико-морфологічні архаїзми. Вони характеризуються застарілою граматичною формою, яка була змінена внаслідок розвитку мовлення для більш зручного використання. Як правило, це морфологічне спрощення слова, вилучення або заміна приголосних чи голосних. (*thereto* – “до того ж”, *hereof* – “звідси”, *whereof* – “з чого” [20, 70].

Іноді архаїзмами в англійській мові називають історизми, наприклад, *yeoman*, *vassal*, *falconet*, поетизми (поетичну лексику) минулих років *steed* замість *horse*; *quoth* замість *said*; *woe* замість *sorrow* або власне архаїзми *whereof* = *of which*; *to deem* = *to think*; *repast* = *meal*; *nay* = *no*, такі форми, як *maketh* = *makes*; *thou wilt* = *you will*; *brethren* = *brothers*.

Від архаїзмів, тобто слів, витіснених в сучасній мові іншими словами з тим самим значенням, слід відрізнити історизм, застарілі тому, що застаріли й вийшли з ужитку предмети і поняття, які ними позначалися. Ніхто тепер не носить кринолінів, тому слово *hoop-skirt* – історизм.

Історизми в сучасній англійській мові синонімів не мають і є єдиним виразом відповідного поняття, що відноситься до минулого англійського народу. Об'єднати їх можна тематично. Ось кілька прикладів:

1) Слова, що позначають старовинне озброєння, спорядження і зброя воїна: *battle* (бойова сокирка), *cross-bow* (самостріл), *musket* (мушкет), *sword* (меч), *coat of mail* (кольчуга), *gauntlet* (лицарська рукавичка) і т. ін.

2) Слова, що позначають типи кораблів, на яких плавали в старовину: *caravel* (каравела), *frigate* (фрегат), *galley* (галера).

3) Слова, що позначають типи візків, які вийшли з ужитку: *brougham* (одномісна карета), *chaise* (легкий візок з відкидним верхом), *coach* (поштова карета), *hansom* (двомісний екіпаж, в якому сидіння кучера розташоване позаду і трохи вище місць для пасажирів) і т. д.

4) Назви старовинних музичних інструментів: *harpsichord* (клавікорди), *lute* (лютня), *lyre* (ліра) і т. ін.

Отже, число подібних історизмів, що позначають суспільні відносини і матеріальну культуру минулого, в англійській мові ду же велике.

Говорячи далі про архаїзми, слід зауважити, що твори знаменитого англійського класика Дж. Г. Байрона є одним з найбільш важливих літературних джерел за кількістю застарілих слів включаючи лексико-словотворчі та лексико-морфологічні архаїзми. Серед поетизмів Байрона слід навести ті, які належать до лексико-словотворчих та лексико-морфологічних груп архаїзмів: прислівник *oft* (сучасне *often*); займенники *thee*, *ye*, *ought* (суч. *anything*), *naught* (суч. *nothing*); переважно вживаються сильні форми минулого часу: *bade* (*bid*), *clad* (*clothed*).

Семантичні архаїзми мають місце і тоді, коли з появою у слова нових значень старе або одне зі старих значень відмирає. Тому у семантичних архаїзмів завжди є омоніми. Наприклад: *pray* є архаїзмом в значенні “будь-ласка”, але не є таким в значенні “молитися”; вищезгадане *fair* в значенні “прекрасний” є архаїзмом, а в значенні “білявий” – слово сучасної мови; *maid* (“дівчина”) – архаїзм, а сучасне значення слова *maid* – “служниця”.

Ми часто використовуємо прислів'я: “*Beauty is in the eye of the beholder*”, хоча частина цього ідіоматичного виразу, слово *beholder* майже не

використовується. Це власне лексичний архаїзм, який належить до більш раннього періоду вжитку в англійській мові, а тому є архаїчним словом.

Говорячи про лексико-морфологічні архаїзми не можна не згадати архаїзм *art* і те, що найчастіше форма другої особи однини особового займенника і відповідної йому форми дієслова виконують у художніх творах стилістичну функцію, а саме використовуються для непрямого відображення особливостей іноземної мови. Наприклад: “*How thou art senti-mental, tatan!*” (J. Galsworthy) [20, 71].

Також зауважимо, однак, що найчастіше вживане архаїчне слово *ay*, наприклад, вживає герой А. Конан Дойла Шерлок Холмс в оповіданні *The Adventure of the Blue Carbuncle* (1892):

– *But he might be a bachelor.*

– *Nay, he was bringing home the goose as a peace-offering to his wife* [66, 3].

Отже, якщо це слово і вийшло вже зовсім з ужитку, то, очевидно, відносно недавно. Зараз воно скоріше використовується як прислівник для більшого підкреслення відповідного слова. Наприклад: *Permission to build the superstore will take months, ay years*. В архаїчному значенні воно є синонімом до сучасного *no*, також використовується як негативна відповідь в формальному мовленні (наприклад, завжди використовується в парламенті під час голосування): *The cabinet sits to give the final yea or nay to policies*.

Зі стилістичної точки зору, власне лексичні та лексико-семантичні архаїзми можна знайти в стилі офіційних документів, в юридичній мові, у всіх видах законів, в дипломатичних документах, наприклад *aforesaid, hereby, therewith, hereinafternamed* і т. д., у поезії, в історичних романах (де вони створюють забарвлення тексту залежно від епохи, місце розташування подій та ін. в творі).

Архаїчні слова з давніх пір були частиною наших традицій, і є нею навіть сьогодні. Наприклад, обітниця: *with this ring I thee wed* є частиною весільних церемоній. Тут слово *thee* – це архаїзм, який використовується лише в даному

спеціальному контексті. Він не належить до повсякденного вжитку, оскільки вважається застарілим. Архаїчна манера висловлюватися може зустрічатися в юридичній сфері, поезії, філософії та науці. Наприклад, в законі часто використовуються такі слова, як *hereunto* і *thereof*. Проте приклади архаїзму частіше зустрічаються в літературі.

У літературі архаїзм може використовуватися для підкреслення ідей, творчого задуму автора. Так як архаїчні слова зазвичай не використовуються просто так, вони привертають до себе увагу читача. Ці слова можуть бути використані, щоб передати відчуття того, що події твору відбуваються в давні часи. Також їх використовують для того, щоб привнести іронію або гумор у твір.

Архаїзм часто використовується в поезії, прозі, науці, правознавстві, географії, традиціях, релігії та технології мовлення та письма. Можливо, його було використано випадково або цілеспрямовано. Але роль архаїзму в історії полягає в тому, щоб представити вищий, можливо, міфічний, давній золотий вік. Проте найбільш ефективним є використання архаїзму в поезії. Звукові схеми архаїчних слів часто використовуються, коли мова йде про асонанс, алітерацію та рими.

Деякі автори також використовують архаїзми для того, щоб читач усвідомлював, що персонажі розмовляють на іншій мові, наприклад, як у творі Ернеста Хемінгуея “По кому подзвін”. Поети також часто використовують архаїзми, щоб надати їх рядкам більшої виразності, тому і використовують такі слова, які вже не використовуються в мовленні сучасного суспільства, для естетичного ефекту.

*It is an ancient Mariner,
And he stoppeth one of three.
'By thy long grey beard and glittering eye,
Now wherefore stopp'st thou me?
He holds him with his skinny hand,*

'There was a ship,' quoth he.

'Hold off! unhand me, grey-beard loon!'

Eftsoons his hand dropt he

'I fear thy skinny hand! ...

I fear thee and thy glittering eye,

And thy skinny hand, so brown.'—

Fear not, fear not, thou Wedding-Guest!

This body dropt not down ... (“The Rime of the Ancient Mariner”, by S. T. Coleridge) [82].

До речі, на американському підґрунті в англійську мову було запозичено багато слів з мов інших народів, з якими колоністам довелося спілкуватися. Від цього додавання запозичених слів англійська мова могла збагатити свій словниковий склад, але новою мовою не стала. В області лексики необхідно відзначити тільки певну кількість діалектизмів і архаїзмів. В англійській мові в США збереглися слова, які в сучасній літературній мові в Англії є в цих значеннях архаїзмами, провінціалізмами або взагалі зникли. Наприклад, *mad* в Англії означає “божевільний”, в Америці вживається дуже часто в значенні “сердитий”, але це не нове створене американцями значення, і, навпаки, застаріле в Англії, тому що існувало в епоху Шекспіра і зустрічається в його творах. Багаж в сучасній Англії називається *luggage*, а в США збереглося слово *baggage*, яке вживалося ще у Чосера і у Шекспіра. Те ж саме можна сказати про слово *guess* в значенні “думати”, яке тепер сприймається як типовий американізм, але зустрічалося в цьому значенні і у Чосера, і в Шекспіра, і в інших письменників XVIII ст. Слово *Fall* (“осінь”) зустрічається в англійській літературі XVI ст. і якщо в Англії воно виявляється книжковим, то в Америці нейтральним по стилю. Навпаки, слово *autumn* американські діти дізнаються вже в школі. Подібними ж архаїзмами виявилися слова *sick* в значенні “хворий”, *bound* – “рішучий”, *dry* – “спраглий”, *curious* – “прекрасний”, *homely*

– “негарний”, які мають в Англії інше основне значення. Звідси впливає ще одна функція архаїзмів, яку називаємо етимологічною.

Вживання архаїзмів у сучасній англійській мові надає мовленню більш виразного, вишуканого стилю, відтінку урочистості, консерватизму та благородства. Архаїзми переважно використовуються в художніх творах для підкреслення емоцій, почуттів, особистих думок, рис характеру і найбільше для історичної стилізації.

У сучасній англійській мові майже не використовуються лексичні, лексико-словотворчі або лексико-морфологічні архаїзми, проте лексико-семантичні архаїзми і історизми дуже поширені. Залежно від сфери вживання, архаїзми виконують різні функції: 1) стилізації (відтворення епохи, створення комічного та іронічного ефекту); 2) поетизації (створення відчуття урочистості та піднесеності); 3) непрямого відображення особливостей іноземної мови; 4) термінологізації; 5) етимологічна функція тощо.

У словниковому складі сучасної англійської мови є значна кількість слів, запозичених з інших мов, які на різних етапах розвитку літературної англійської мови грали більш-менш помітну роль в його становленні.

Відомо, що більш ніж половина слів сучасної англійської мови складають слова романського і латинського походження. Багато з цих слів так міцно закріпилися в словниковому складі англійської мови, що з точки зору сучасного стану мови не розглядаються як чужорідні. Наприклад, *table*, *chair*, *conversation*, *umbrella*, *telephone*, *television* та ін. Інша справа такі слова як *apropos*, *pas*, *bouquet*, *en route*. Незважаючи на те, що в обмежених сферах вживання ці слова використовуються часто, вони до сих пір відчуюються як іноземні запозичення, що не втратили свого іноземного вигляду. Деяка частина таких іноземних слів виділяється в особливу стилістичну категорію, яка носить назву – варваризми. Це зазвичай слова, які існують в мові без потреби, так як мають точні еквіваленти (синоніми) в запозичену мову. Як приклад можна навести такі варваризми і їх апробовані громадським вживанням синоніми

загальнолітературної мови: *chagrin* (*vexation*); *chic* (*stylish*); *bon mot* (*a clever or witty saying*) та ін.

Однак не можна розглядати як варваризми деякі іноземні запозичення, які існують в англійській мові спеціально для пояснення фактів і явищ дійсності інших країн. Російські слова, запозичені англійською мовою, *ukase*, *oudarnick*, *soviet*, *kolkhoz* та ін. ніяк не можуть розглядатися як варваризми, тому що вони пояснюють конкретні факти, чужі для англійської дійсності. Ці слова запозичуються в якості відповідних термінів. Отже, це такі слова, які існують в сучасній літературній англійській мові не як “слова без потреби”.

Варваризми в словниковому складі англійської мови мають свої специфічні особливості, пов'язані, як зазначалося вище, з характером розвитку словникового складу англійської мови. Багато з іноземних слів, що раніше вважалися варваризмами, міцно увійшли в словниковий склад англійської мови. Наприклад, *retrograde*, *spurious*, *strenuous*, *conscious* і деякі інші, які в п'єсі Бена Джонсона “*The Poetaster*” піддавалися осміянню як непотрібні запозичення. Те ж можна сказати і про такі слова, як *scientific*, *methodical*, *penetrate*, *function*, *figurative*, *obscure*, які колись викликали заперечення як варваризми.

Іноземні слова та варваризми щодо широко використовуються письменниками в різних стилістичних цілях. Ці цілі визначають приблизне коло функцій, в яких цей пласт слів зазвичай застосовується в стилі художнього мовлення. Найбільш часто іноземні слова зустрічаються в художньому творі в функції створення так званого “місцевого колориту”. Під цим терміном зазвичай розуміють різні прийоми (в тому числі і мовні) окреслення місцевих умов життя, конкретних фактів дійсності, моралі, звичаїв країни, які описуються в творі. Наведемо кілька прикладів такого використання іноземних слів.

У романі Вільяма Текеря “*Ярмарок марнославства*” автор переносить читача в невеликий німецьке містечко. Описуючи апетит хлопчика, Текерей вводить в розповідь ряд німецьких слів, тим самим побічно характеризує

своєрідне меню німецького фешенебельного готелю: *The little boy, too, we observed, had a famous appetite, and consumed schinken, and braten, and kartoffeln, and cranberry jam... with a gallantry that did honour to his nation* [83].

Іноді одночасно з функцією “місцевого колориту” іноземні слова виконують й іншу функцію, наприклад: *And the Gretans were very willing to feed and hide the Inglisi*. (J. Aldridge.) У цьому реченні одне грецьке слово *Inglisi*, вкраплення в авторську мову, віддалено нагадує невласне-пряму мову. Таким чином, іноземні слова і варваризми можуть служити непрямими мовними характеристиками, відтворюючи в деяких випадках думки і почуття героїв. “Іноземну обстановку” створюють і слова, що позначають конкретні реалії, чужі для англійської дійсності, наприклад: *And as they sat thus... they were unaware of the figure fast approaching from behind the nearest kopje* (P. Abrahams).

Іноді іноземні слова вводяться автором в пряму мову персонажів з метою створити враження бесіди іноземною мовою. Так, наприклад, мовлення персонажів німецькою мовою представлене в наступному реченні лише словами *Deutsche Soldaten*: “*Deutsche Soldaten – a little while ago, you received a sample of American strength. We fired only one round from each of our guns – you know enough to realise what effect a sustained barrage would have on you in your positions*” [76].

На відміну від такого прийому використання іноземних слів, в якому іноземні слова виконують службову функцію, деякі письменники вдаються до прийому буквального відтворення мовлення іноземною мовою, наприклад: *The man, who obviously, did not understand, smiled, and waved his whip. And Soames was borne along in that little yellow-wheeled. Victoria all over star-shaped Paris, with here and there a pause, and the question. 'C'est par ici, Monsieur?'* [71].

Тут, як і в попередньому прикладі, іноземні слова використано для зображення мовлення іноземною мовою. Однак, в останньому випадку ця мова натуралістично відтворюється, в той час як в першому вона створюється вмілим стилістичним прийомом використання широко відомих іноземних слів.

У прямій мові персонажів іноземні слова часто є засобом мовної характеристики. У романі Голсуорсі “*To Let*” національність одного з персонажів, крім прямої вказівки, підкреслюється автором окремими неправильностями мови і введенням іноземних слів, наприклад: “*He look at Miss Forsythe so funny sometimes. I tell him all my story; he so sympatisch*” [74]. Мова французької мадам Ламотт, в романі Голсуорсі “*In Chancery*” насичена англійськими словами, але вони тільки служать для пояснення французької мови. Особливо яскраво це проявляється в прийомі невластивої прямої мови, наприклад: “*Un Monsieur très distingué, Madame Lamott found him; and presently, Très amical, très gentil*” [71].

Аналогічну функцію несуть в мові художнього твору варваризми. Вони також можуть служити засобом мовної характеристики персонажів. Варваризми французького походження широко використовуються як засіб соціальної характеристики героїв твору.

Як відомо, мова представників вищих класів Англії, особливо XIX століття, була багата на французькі слова і вирази. Варваризми нерідко використовуються для створення враження афектованої мови. Така, наприклад, як мова Кокейна в п'єсі Б. Шоу “*Widowers Houses*”, де варваризми (*neglige*) і іноземні слова (*en regie*) використані в якості прийому мовної характеристики:

Trench: What's wrong with our appearance?

C o k a n e: Négligé, my dear fellow, négligé. On the steamboat a little négligé is quite en règle: but here, in this hotel, some of them are sure to dress for dinner; and you have nothing but that Norfolk jacket. How are they to know that you are well connected if you do not show it by your manners? [79].

У романі “*Vanity Fair*” Текерей висміює пристрасть до французьких слів устами старого купця Осборна: “*Lords, indeed! – why, at one of her swarreys I saw one of them...*” [83]. Французьке *soirée* (вечір, прийом гостей) спотворено, так як варваризму додано англійську форму. Ось ще кілька прикладів вживання

варваризмів: “... *That hair, couleur de – what was it? ... And as to Mr. Bosinney - ... she maintained that he was very chic*” (J. Galsworthy).

Варваризми іноді прирівнюються до жаргонного слововживання. Деякі письменники вустах своїх героїв прямо про це говорять: *'Epatant!' he heard one say. 'Jargon!' growled Soames to himself* (J. Galsworthy).

Межі між жаргонним вживанням варваризмів та іншими функціями, які іноземні слова і вирази несуть в художньому творі, дуже розпливчаті. Іноді іноземне слово використовується автором для особливих стилістичних цілей. Так, наприклад, в романі Голсуорсі “To Let”: *She had said 'Au revoir!' Not good-bye [74]!* Тут зіставлення французького слова та англійського еквівалента виявляє особливу, уточнюючу функцію використання іноземних слів. Справа в тому, що іноземна мова зазвичай сприймається більш аналітично, ніж рідна. Французьке *au revoir* розуміємо не як умовна форма прощання, а як вираження, що має конкретне смислове значення, а саме до (наступного) побачення. Така функція, як зазначалося вище, виявляється тільки в зіставленні з відповідним еквівалентом на рідній мові.

Вживання іншомовних слів може мати і термінологічну функцію. У цьому випадку іноземні слова і вирази, які відображають певні, конкретні поняття, що виникли в країні мови, використовуються для позначення даного поняття і обмежені певною сферою спілкування. До таких слів належать, наприклад, італійські запозичення – музичні терміни *solo, tenor, concerto*; німецькі *Blitzkrieg* (блискавична війна), *Luftwaffe* (військово-повітряні сили Німеччини). Фразеологічні одиниці, що складаються з іншомовних слів, в більшості випадків французького та латинського походження, використовуються з термінологічним значенням в різних стилях. Вони наче характерний інвентар мовних зворотів, якими нерідко насичена ораторська мова, журнальні статі та наукові трактати. Це такі слова і вирази, як *par exemple; ex officio; condition sine qua non; ad absurdum, raison d'etre, fait accompli* та ін.

2.2 Лексико-стилістична стратифікація розмовної лексики англійської мови

Найбільш загальними ознаками літературної розмовної лексики є її велика емоційна забарвленість в порівнянні із загальною літературно-книжковою лексикою і обмеженість її вживання, в основному, діалогічною формою мовлення. Велика емоційна забарвленість викликає в ряді випадків рухливість семантичних кордонів розмовних слів англійської мови. Вони обростають додатковими смисловими відтінками, більш легко стають багатозначними. Саме в сфері розмовної лексики спостерігається найбільша кількість слів і виразів зі слабо вираженим предметно-логічним значенням за рахунок домінуючого емоційного значення. Ось кілька прикладів, взятих на вивчення з різних діалогів: *look here; old man; you see; that's a perfectly rotten book; I hate the way she dresses; to hob-nob; stuff*.

Такі слова, як *perfectly, old, rotten, hate* – використані в емоційних значеннях, належать до розмовного шару англійської лексики; особливо багато таких розмовних слів у сучасній англійській мові з'являється серед якісних прикметників, що вживаються як “підсилювачі”, тобто тільки в емоційному значенні. Такі, наприклад, слова *fabulous, terrifying, colossal, stunning, spectacular, swell, smart, cute* і багато інших.

Слова розмовного шару лексики характерні своєю багатозначністю. Деякі з них мають дуже широкий діапазон значень. Такі, наприклад, слова: *way, thing, take, get, give, put* і багато інших. Слово *way*, наприклад, має такі значення: *manner, style, character, attitude* та ін. Розмовні вислови поступово застигають і перетворюються на фразеологічні одиниці, наприклад: *He's seeing things*. – “він п'яний”, *I'm hearing bells* – “я зійшов з розуму”. Багато з таких фразеологічних одиниць розмовного типу мають емоційне забарвлення в зв'язку зі значенням перебільшення. Наприклад: *I'm hanged if I'll do that. Scores of times did I tell*

you... Have not seen you for ages, та ін. Їх часто називають розмовними гіперболами.

До розмовної лексики і фразеології належать і так звані порожні вислови, тобто фразеологічні одиниці, які виражають неясні, несформовані думки – поняття, “замінники” повнозначних слів і виразів. Наприклад, *all sort of thing* в наступному реченні з роману С. Моема “Razor's Edge.”: “*Oh, I have nothing against him. He's quite well born and all that sort of thing.*” Сюди ж відносяться і такі словосполучення, як *that's too bad; not at all; “Frankly, it's pretty ghastly, is not it?”; Kind of...* та багато інших [77].

Деякі розмовні слова ще зовсім недавно перебували за межами літературної мови такі, як, наприклад: *fishy, kid, hob-nob* та інші. Такі слова, як *merry* і *mirth* вийшли з розряду розмовних слів і зараз знаходяться в числі слів, які поступово архаїзуються і тепер належать до літературно-книжкової функціональної лексики. Іноді необхідність по-особливому оцінити явище, факт об'єктивної дійсності, висловити своє ставлення до цих фактів сприяє створенню розмовних неологізмів.

До розмовних слів англійської літературної мови також відносять сталі образні вислови типу *no matter how the weather breaks* (в значенні – незалежно від обставин); пор. також *to have the face* (мати сміливість), *once in a blue moon* (вряди-годи) та ін.

Як зазначалося вище, розмовні слова особливо чітко виділяються в синонімічному ряді, де легше відізнати смислові та стилістичні відмінності. Так, в ряді *to catch, to capture, to cop, to get hold of* слова – *to catch* і *to capture* – є словами з нейтральною стильовою характеристикою. У той час як *to get hold of* і *to cop* мають стилістичний відтінок: *to cop* – жаргонізм; *to get hold of* – розмовне слово. В англійській мові поступово поповнюється група прикметників, які стають розмовними епітетами, тобто визначеннями оціночно-емоційного характеру, як наприклад: *wonderful, nice, lonely, awfully, grand, a*

також особливі форми звернення, як, наприклад: *Will you (do smth.), I beg you pardon; say! look here!* і т.п.

Між загальнолітературною розмовною лексикою і фразеологією та деякими групами нелітературної лексики немає чітких меж. Обґрунтовано розмовна лексика майже непомітно переходить в розряд слів, які вже не включають в норми літературного вживання. Особливо близько до розряду загальноновживаної літературної розмовної лексики знаходяться слова-сленгізми.

2.2.1 Функціонально-стилістична характеристика англійських неологізмів та okazіоналізмів

Під поняттям “неологізм” розуміють будь-які нові словникові та фразеологічні одиниці, що з'явилися в мові на даному етапі її розвитку і позначають нові поняття, що виникли в результаті розвитку науки і техніки, нових умов життя, соціально-політичних змін і т. д., або виражають новими словами, які створені з емоційно-стилістичною метою, вже існуючі поняття.

Неологізми другого типу ми будемо називати стилістичними неологізмами на відміну від термінологічних неологізмів, якими ми називаємо першу групу. Як перша, так і друга група неологізмів мають різноманітні стилістичні функції і застосовуються в найрізноманітніших цілях.

Зупинимось тут на функціях стилістичних неологізмів. Вони зазвичай з'являються в стилях художнього мовлення і в газетному стилі. Неологізми, що з'являються в стилі художнього мовлення, прийнято називати авторськими неологізмами. Найбільш характерними способами утворення неологізмів в мові сучасних англійських письменників є словоскладання, конверсія й зміна значень слів. У ранні періоди розвитку стилю англійської художньої мови значну роль в утворенні стилістичних неологізмів грали варваризми. В останній час запозичення поступають місцем семантичному процесу утворення okazіоналізмів.

В якості ілюстрації стилістичних неологізмів можна привести такі: ... *besides, there is a tact - (That modern phrase appears to me sad stuff. But it will serve to keep my verse compact)* [65]. Значення, в якому тут вжито слово *tact* з'явилося, за даними Оксфордського словника, в 1804 році, і Байрон, гостро відчуючи новизну цього слова, з небажанням його приймає.

Іншим прикладом може служити наступне місце з роману Голсуорсі “*In Chancery*”, де сам автор відзначає народження нового значення слова *limit* – нестерпний: “*Watching for a moment of weakness she wrenched it free; then placing the dining table between them, said between her teeth: 'You are the limit, Monty.'*” (Undoubtedly the inception of this phrase – so is English formed under the stress of circumstance) [71].

Сучасна англійська мова багатьма новими словами зобов'язана Спенсеру, Томасу Мору, Мільтону, якому, до речі, приписується народження таких слів, як *consolidate, disregard, sensuous*. Сідней, як вважають, створив такі слова, як *emancipate, eradicate, exist, extinguish, harass, meditate* та ін. Цікавим утворенням є неологізм *Blimp* – вигадане ім'я, створене карикатуристом Лоу для позначення грубого, самовдоволеного, ультраконсервативного полковника англійської армії. Звідси прикметник *blimpish*.

Багато неологізмів, створені авторами, залишилися в сфері індивідуального вживання. Інші виходять за межі такого вживання. Так, наприклад, *pickwickian* залишилося тільки Діккенсівським неологізмом на відміну від *quixotic*, яке увійшло в словниковий склад англійської мови як повноправна одиниця словникового складу мови.

Отже, не всяке слово, створене навіть відповідно до внутрішніх законів мови, автоматично входить до словникового складу. Неологізм повинен пройти значний період перевірки в суспільній мовній практиці колективу, для того щоб завоювати собі “право громадянства” у словниковому складі мови і стати його.

Основними функціями стилістичних неологізмів є дві: перша – розкриття якоїсь додаткової риси явища і друга – виявлення свого ставлення до фактів об'єктивної дійсності.

У стилі художнього мовлення друга функція стилістичних неологізмів є провідною. Тому більшість оказіоналізмів характеризуються сильним емоційним значенням.

Перша функція, а саме розкриття якоїсь додаткової риси явища, частіше з'являється в тому стилі мовлення, де найбільше відбивається пульсація громадського життя народу, який говорить цією мовою, а саме, в газетному стилі. У цих неологізмів, особливо в політичних, легко встановлюються зв'язки з певними подіями і фактами політичного життя англійського суспільства на даний час його розвитку. Наскільки легко утворюються неологізми в газетній мові, може служити наступний приклад. Під час президентства Ф. Рузвельта в політичній термінології, США з'явився новий термін – *New Deal* значення якого – нові заходи політичного та економічного характеру, спрямовані на оздоровлення американської економіки. Похідне слово *New Dealish* з'явилося в американських газетах трохи пізніше: “*Last Monday Mr. Eisenhower outlined to Republican Congressional leaders his mildly New Dealish domestic program...*” У будь-якому номері англійської газети можна знайти такого роду неологізми, як *Prime Ministerless, to out-British, magpietude, intellectualistic eggheads, Megabuck* (1,000,000 dollars), і багато інших.

Багато стилістичних неологізмів з'явилося на сторінках англійських газет в зв'язку з запуском штучних супутників землі в СРСР. Такі, наприклад, слова *to outsputnik, orbiting, orbitch* (від *orb* + *bitch* – так назвали собаку Лайку), *post sputnik* (era) та ін. Цікавими є також неологізми, що з'явилися в зв'язку з поняттям “нарада на найвищому рівні”. Ось деякі з них: *summit conference, summiteer, summitry* та ін.

Стилістичними функціями неологізмів є функції, що впливають із значення самого засобу утворення нового слова. Якщо в англійській мові існує

група суфіксів, які слугують для додавання слову емоційного значення (зменшувальні, принизливі, збільшувальні і т. д.), то цілком природньо, що утворені цим засобом неологізми будуть виконувати таку ж емоційну функцію (наприклад, такі новоутворення, як *clippie*, *bookie* та ін.).

Якщо нові слова утворені за допомогою конверсії, то основна функція неологізму буде пов'язана з більш стислим та іноді образним трактуванням явища. Наприклад, *to corner somebody* у значенні “загнати кого-небудь в кут” буде подібним трактуванням описового обороту *to put somebody into a corner*.

Особливу функцію мають неологізми, утворені деякими письменниками, охочими відійти від звичайних засобів вираження. Відомо, що футуристи вважали, що мова вже не може виразити різноманіття почуттів і відтінків думок поета, що мова поступово втрачає можливість нюансування думки, що для такого роду нюансування потрібно нову мову, нові слова. Звичайно, що подібні слова не могли залишитися в мові. Функція таких неологізмів – функція прикрашання. Вони як і поетизми перетворюють мову поезії в мову для небагатьох і перекичують мовну норму. У неологізмів функція “перекичення” найбільше знаходить своє вираження в англійській літературі у поетів-естетів ХІХ-ХХ ст. Суїнберна, Томаса Еліота та інших. До таких авторських неологізмів, які не змогли довго протриматися у мові, можна віднести слово *singultus* – медичний термін, використаний Байроном для пояснення поняття, зазвичай виражається словом *sob*.

Життя неологізмів в принципі залежить від того, наскільки вони апробовані суспільною практикою, наскільки сильна потреба в даному слові для позначення відповідних понять, і яка кількість “суперників” – синонімічних засобів має дане слово в словниковому складі мови.

Багато неологізмів повністю зникають з мови; деякі письменницькі неологізми фіксуються англійськими словниками із зазначенням автора. Ті ж слова, які народилися в гушавині народних мас, часто взагалі не фіксуються і зникають безслідно. Тому, як правило, неологізм живе недовго. Як тільки він

апробується практикою суспільного вживання, він перестає бути неологізмом. Дієслово *to admire* спочатку означало, відповідно до латинського значення цього слова, “дивуватися”. Це значення було зовсім витіснене, а нове значення “захоплюватися” розвинулося. Можна було б навести багато прикладів зміни значення слів, де нові значення в якийсь період свого становлення розглядаються як неологізми, а потім або затверджуються в цьому значенні (іноді співіснуючи зі старим), або зникають з мови повністю.

2.2.2 Функціонально-стилістична характеристика англійських професіоналізмів, діалектизмів, жаргонізмів та вульгаризмів

Професіоналізми, як вказує сам термін, це слова, пов'язані з виробничою діяльністю людей, об'єднаних однією професією або родом занять. Професіоналізм співвідноситься з терміном. Останні з'являються для визначення нових понять в результаті наукових відкриттів і технічного прогресу. У свою чергу професіоналізми по-новому позначають вже відомі поняття, зазвичай предмети і процеси діяльності. Професіоналізм здебільшого залишається в обігу людей, пов'язаних даним родом занять. Сміслова структура професіоналізму затемнена образним поданням, в якому виділені ознаки можуть бути вельми випадковими і довільними. В основі виникнення професіоналізму лежить семантична спеціалізація – звуження значення слова. Ось приклади професіоналізмів, що вживаються американськими фінансистами у творі Т. Драйзера: *Frank soon picked up all of the technicalities of the situation, A "bull", he learned, was one who bought in anticipation of a higher of the opposite sex is said to be quite nutty upon him or her.* – *Ibid.* (price to come); and if he was "loaded up" with a "tine" of stocks he was said to be "long." He sold to "realise" his profit, or if his margins were exhausted he was "wiped out." A "bear" was one who sold stocks which most frequently he did not have, in anticipation of a lower price, at which he could buy and satisfy his previous sales. He was "short" when he had sold what he did not own, and he "covered" when he bought to satisfy his sales and to

realise his profits or to protect himself against further loss in the case prices advanced instead of declining. He was in a "corner" when he found that he could not buy in order to make good the stock he had borrowed for delivery and the return of which had been demanded. He was then obliged to settle practically at a price fixed by these to whom he and other "shorts" had sold [68].

Як видно з цього прикладу, кожен професіоналізм виділено автором за допомогою лапок і пояснень. З контексту стає абсолютно очевидно, що ці слова незрозумілі не тільки герою твору, що вступає в коло фінансових діячів свого міста, а й широкому колу читачів.

Професіоналізми, на відміну від жаргонізмів, називають предмети (знаряддя, інструменти, їх частини) і процеси, безпосередньо пов'язаних з даною професією і, в більшості випадків, призначені для емоційно-образної характеристики предметів і явищ. Наприклад, такі професіоналізми військової лексики: *tin fish* (букв. “бляшана риба”) – підводний човен; *block-buster* – особлива бомба, призначена для руйнування великих будівель; *tin-hat* – сталевий шолом. Загальнозрозумілими залишилися й професіоналізми мореплавства. Так, вираз *fore and aft* – від носа корабля до корми (професіоналізм). Те ж можна сказати і про наступні слова та вирази: *to let go the lines* – віддати кінці, відвалити, відчалити; *poop* – полують; *fo'c'sle* – бак, півбак та ін.

Такі ж поєднання, як *to be well under way*, *to come alongside*, *to muster* (the crew) та ін. перейшли з розряду професіоналізмів в розряд нейтральної англійської лексики.

Чимала кількість професіоналізмів з'явилося в англійській мові зі спорту. Ось кілька прикладів спортивних професіоналізмів (в дужках подано відома англійцям спортивна термінологія і загальноживана лексика): *four-bagger* (home-run); *coveted paste boards* (hard-to-get tickets); *grid classic* (big game); *tankmen* (swimmers); *centure* (100-yard dash). В англійських газетах, в повідомленнях про спортивне життя, такі професіоналізми не виділяються і не

пояснюються. Передбачається, що вони добре відомі читачеві, який цікавиться спортом.

У стилі художнього мовлення професіоналізми зазвичай виділяються лапками (як вказівка на чужорідність таких елементів в системі літературної мови) і, якщо сенс слова незрозуміло, то пояснюється. Так, наприклад, у наступному реченні: *In his most expressive language he was "flooded". So was Mr. Ben Allen. So was Mr. Pickwick.* Слово "flooded", з боксерської термінології, зміст якого зрозумілий і без пояснення. Емоційне значення такого професіоналізму підкреслено автором.

У середовищі людей, об'єднаних однією професією і пов'язаних одним видом трудової діяльності, безупинно виникає необхідність по-новому позначати те чи інше явище. Ця необхідність викликається застосуванням нових, більш досконалих форм роботи, нових методів, раціоналізаторських нововведень. Часто, однак, нове позначення є виразом оцінного ставлення професійної групи до даного предмету, інструменту та процесу діяльності.

Професіоналізми часто вживаються в переносному значенні, тобто тоді, коли вони не стосуються виробничих процесів даної галузі людської діяльності. У зв'язку з цим професіоналізми, на відміну від термінів, легко обростають додатковими відтінками значень.

Стилістичні функції професіоналізмів впливають із самої природи цього шару лексики. У середовищі, де професіоналізм народився, якщо він використовується за своїм призначенням, він ніякої стилістичної функції не несе. Але використаний в різних мовних стилях професіоналізм набуває стилістичної функції. Він або є засобом мовної характеристики, або вживається як образний вислів, що виділяє, підкреслює одну рису, одну ознаку описуваного явища. Так, наприклад, використана боксерська термінологія в оповіданні О. Генрі "The Duel", де відповідно до задуму автора боротьба між Нью-Йорком (Father Knickerbocker) і двома шукачами щастя, які прибули в це місто, описується професійними термінами боксу: *Father Knickerbocker met*

them at the ferry giving one the righthander on the nose and the other uppercut with his left, just to let them know that the fight was on [75].

Професіоналізми *righthander*, *uppercut*, а також інші професіоналізми боксерської техніки як *ring*, *to counter*, *to clinch* в цьому оповіданні використовуються в переносному значенні. Функція, яку вони несуть в таких випадках – це функція образної інтерпретації абстрактної ідеї оповідання.

Окремі професіоналізми деяких видів спорту та інших областей діяльності важко відокремити від виробничо-технічної термінології, з одного боку і від професійних жаргонізмів з іншого. Єдиним критерієм тут може бути наявність синонімічного ряду. Так, наприклад, наведені вище слова з боксерської лексики є єдиними позначеннями даних прийомів боротьби. Вони наближаються до виробничо-технічної термінології і розглядаються як професіоналізми тільки в образному використанні. Але *four-bagger*, *tankmen*, *centure*, *fan* зі спортивної лексики і слова з фінансової лексики як *bull*, *corner*, *to be loaded up*, *bear* та ін. є професіоналізмами.

Професіоналізми дуже часто використовуються в якості засобів мовної характеристики героїв творів. Їхня професійна спрямованість, обмеженість сфери вживання відразу визначає область діяльності, сферу обігу, інтереси і наміри героїв твору. Наведемо як приклад наступний уривок з 14-ї пісні “Дон Жуана” Байрона, строфа XXXIII: *And now in this new field, with some applause, He clear'd hedge, ditch, and double post, and rail, And never craned, and made but few "faux pas" [65].*

Слово *craned* є професіоналізмом. Значення його незрозуміле для широкого загалу читачів, і тому автор дає пояснення у виносці: “to crane, – пише Байрон, – вираз з кінного спорту, що позначає спробу наїзника витягнути шию, щоб подивитися через паркан перш, ніж його перестрибнути”.

Для того, щоб зрозуміти відмінності між професіоналізмами й жаргонізмами, потрібно перш за все розглянути природу останніх.

В англійській лексикології і лексикографії існують три терміни, які часто вживаються синонімічно. Ці терміни *slang*, *jargon* і *cant*. Неодноразово робилися і до сих пір робляться спроби розмежувати ці терміни. Так, термін *cant* останнім часом вживається для позначення умовної мови окремих професійних і соціальних груп. Наприклад, злочинський жаргон, або таємна мова, придумана школярами з метою приховати зміст висловлювання.

Під термін *jargon*, *cant* і *slang* підводяться також вульгаризми і просторіччя (в англійській мові – *cockney*), яке, як відомо, характеризується не тільки своєрідним слововживанням, а й граматичними та фонетичними відхиленнями від літературних норм.

Порушення літературних норм, які ми знаходимо в наступному уривку з промови одного з героїв роману С. Моема “Narrow Corner” розглядаємо як жаргонізми: “*Talkin' about you, 'e was, to another doctor, pal of is, and sayin' you was such a marvel and all that, and out of curiosity they 'ad a look – see*” [78].

Так, жаргонізми – це окремі слова, поєднання слів, мовні звороти. Вони створюються різними соціальними групами, класами. Вони можуть створюватися також і окремими особами. Найхарактернішою рисою жаргонізмів є їх секретність. Передбачається, що значення жаргонізму відоме тільки для тієї групи людей, серед яких дані жаргонізми створюються.

Жаргонізми можуть бути використані в стилі художнього мовлення з метою мовної характеристики героїв. Зазвичай в таких випадках автор пояснює значення жаргонізмів, наприклад:

Mrs. Gilby: What's a squiffer?

Dora: Oh, of course: excuse my vulgarity: a concertina. Або,

Dora: ... and I gave his helmet a chuck behind that knocked it over his eyes and did a bunk.

Mrs. Gilby: Did a what?

Dora: A bunk, Holy Joe did one too all right: he sprinted faster than he ever did in college. (B. Shaw. Fanny's First Play) [80].

Значення жаргонізму *bunk* пояснюється через професіоналізм *sprinted*. Цей професіоналізм відомий і тому не потребує роз'яснення. Сам же жаргонізм без пояснення в контексті незрозумілий.

Дещо іншу функцію виконують жаргонізми, використані Байроном в його поемі “Дон Жуан”. Вони дані без пояснення автора. Видавець роз'яснює всі жаргонізми, які Байрон в сатиричних цілях використовує в нижчеподаній строфі, з відповідними поясненнями. Однак, авторське примітка повністю розкриває задум поета і стилістичну функцію, яку жаргонізми несуть в цьому уривку. Наведемо цю строфу разом з поясненнями видавця і коментарем поета:

*He from the world had cut off a great man,
Who in his time had made heroic bustle.
Who in a row like Tom could lead the van,
Booze in the ken*, or at the spellken** hustle?
Who queer a flat 1? Who (spite of Bow street's ban)
On the high toby-spice 2 so flesh the muzzle?
Who on a lark, 3 with black-eyed Sal (his blowing), 4 So prime, so
swell, 5 so nutty, 6 and so knowing 7? [65].*

* A house that harbours thieves is called a KEN. **The playhouse. 1. To puzzle or confound a gull, or silly fellow. 2. Robbery on horseback. 3. Fun or sport of any kind. 4. A pick-pocket's trull. 5. So gentlemanly. 6. To be *nuts* upon, is to be very much pleased or gratified with anything: thus a person who conceives a strong inclination for another of the opposite sex is said to be quite *nutty* upon him or her. — *Ibid.* 7. The advance of science and of language had rendered it unnecessary to translate the-above good and true English, spoken in its original purity by the select nobility and their patrons [65].

Сарказм цих рядків не потребує доведення. Діяльність Байрона в області нормування мови, його слововживання була спрямована на боротьбу з такого роду жаргонізмами, які засмічують мову.

Однак, багато слів, які в якийсь період часу були нелітературними (жаргонізмів, сленгом та ін.), поступово завойовували собі право на існування в літературній мові. Такі, наприклад: слово *kid* – розмовно-літературне слово, яке раніше розглядалося як сленг; слова *fun*, *queer*, *bluff*, *fib*, *humbug* та інші, зараз літературно-розмовні слова, раніше були жаргонізмами.

У сучасній англійській мові багато жаргонізмів народжується в середовищі представників різних професій. Особливо багато в області спорту. У наступному прикладі жаргонізми використані як засіб непрямой характеристики героя. Вони даються не в мові героя, а в авторській мові, при описі героя: “*No real sportsman cares for money,*” *he would say, borrowing a 'pony' if it was no use trying for a 'monkey'. There was something delicious about Montague Dartie. He was, as George Forsyte said, a 'daisy'.*” (J. Galsworthy. In *Chancery*.) Отже, *Pony* – це 25 pounds, *Monkey* – 500 pounds, *Daisy* – first-rate thing or person [71].

Некритичне використання жаргонізмів в стилі художнього мовлення фактично засмічує мову. У цьому, між іншим, теж криється відмінність між сленгом і жаргоном. Жаргонізми можуть лише бути нав'язані літературній мові зайвою популяризацією, як результат натуралістичного відображення мовної дійсності.

Розглянемо вульгаризми, які словник Вебстера, характеризує так: грубий вираз, або вислів, що вживається тільки в розмовному мовленні і особливо в мовленні некультурних і неосвічених людей [52].

Характерно, що поняття грубої мови перенесено в наведеному вище визначенні на розмовну мову взагалі. Тим самим будь-яка лексична, морфологічна або синтаксична особливість розмовної мови може бути кваліфікована як вульгаризм.

До вульгаризмів англійської мови (а нерідко і до жаргонізмів і сленгізмів) відносять і просторічне *is not*, і опущення придихових в таких словах, як *here ('ere)*; *he ('e)*; *herself ('erself)*; і заміна задньопіднебінного носового (η) носовою

альвеолярним [n] як, наприклад, *raisin'* замість *raising*, і спотворені слова типу *missus* замість ('raisiz) і тавтологічне вживання *like*, типове для лондонського *cockney*. Наприклад: *it is not like as if I was a blackfellow or a kanaka; або Bad luck your crockin 'up like this, I says, very affable like.* (S. Maugham); і неправильне узгодження *I says*; і форма присвійного займенника *me* замість *my* і багато іншого.

Уривок з промови одного з героїв роману Сомерсета Моєма “Narrow Corner” може служити гарною ілюстрацією вульгаризмів, як їх розуміють англійські і американські лексикологи: “*I knew the missus'd start on me, and she'd give me a bit of cold mutton for me supper, though she knows it's the death of me, and she'd go on and on, always the lady, if you know what I mean, but just nasty cuttin' and superiorlike, never raisin' her voice, but not a minute's peace. An' if I was to lose me temper and tell 'er to go to hell, she'd just draw 'erself up and say: none of your foul language 'ere, Captain, if you please*” [78].

Отже, термін вульгаризм в англійській лінгвістичній літературі об'єднує не тільки лексичні, а й морфологічні, синтаксичні та фонетичні явища.

Ведучою і найбільш характерною ознакою для вульгаризмів є ступінь грубості, яка межує з непристойністю. Сюди відносяться перш за все лайливі слова, як наприклад: *damn, bloody, son of a bitch, hang it, to hell, zounds* та ін. Ці слова дуже обмежені в своєму вжитку. Їх можна зустріти переважно в прямій мові персонажів і, отже, тільки в стилі художнього мовлення. Їх призначення те ж саме, що й у вигуків, тобто вираження сильних емоцій, головним чином, роздратування і гніву. Часто такі вульгаризми з'являються у вигляді однієї початкової літери, з трьома крапками або тире, наприклад, *d-; b-*.

До вульгаризмів відносяться також і слова, що вимагають евфемізмів для того, щоб висловити необхідне поняття. Вульгаризми такого роду майже не зустрічаються в стилі художнього мовлення, тим більше в інших стилях літературної англійської мови, і тому вони не мають ніякої стилістичної функції.

Діалектизми – це така група слів, яка більш-менш чітко виділяється в словниковому складі англійської мови і тому стилістичні функції діалектизмів теж досить ясно визначені. Як відомо, лексичні діалектизми – це слова різних діалектів англійської розмовної мови, які в процесі інтеграції національної мови, залишилися за межами його літературної форми. Саме в зв'язку з цією особливістю діалектизми з'являються тільки в живому розмовному мовленні селянства, обласних говорах, в яких довго живуть архаїчні особливості англійських діалектів.

Діалектизми використовуються головним чином з метою мовної характеристики персонажів не з точки зору їх психологічних особливостей, а з точки зору їх належності до певної соціальної групи або певної частини Англії. Як приклад можна привести репліку з п'єси Голсуорсі “A Bit O'Love”, в якій майже всі слова або фонетико-морфологічні, або лексичні діалектизми: *Mrs. Burlacombe: Zurely! I give 'im a nummit afore 'e gets up; an' 'e 'as 'is brekjus reg'lar at nine. Must feed un up. He'm on 'is feet all day, goin' to zee folk that widden want to zee an angel, they'm that buzy; an' when 'e comes in 'e'll play 'is flute there. He'm wastin' away for want of 'is wife. That's what 'tis. An' 'im so sweet-spoken, tu, 'tes a pleasure to year 'im – Never says a word [73] !*

2.2.3 Функціонально-стилістична характеристика англійського сленгу

В англійській лексикографії термін “сленг” набув широкого поширення приблизно напочатку минулого століття. Етимологія цього терміну виявилася спірною і не була точно встановлена жодним з вітчизняних або зарубіжних лінгвістів, які займалися цією проблемою.

У сучасній зарубіжній лексикографії поняття “сленг” змішується з такими поняттями як “діалектизм”, “жаргонізм”, “вульгаризм”, “розмовна мова”, “просторіччя” та ін.

Однак, незважаючи на те, що багатьма зарубіжними теоретиками-лексикологами висловлені найрізноманітніші і суперечливі точки зору з питання про “сленг”, всі вони приходять до одного і того ж висновку: “сленгу” не місце в англійському літературній мові. Це пояснюється тим, що поняття “сленг” в англійській лексикографії змішується зі словами і фразеологізмами, абсолютно різнорідними з точки зору їх стилістичного забарвлення і сфер вживання. Отже, “сленг” характерний для живого неофіційного спілкування.

Склад сленгу – неоднорідний і, поряд зі словами, неприпустимими для мовлення культурного англійця, містить слова, які вживають в розмові освічених людей особливо молодого покоління. Як приклад можна привести слово *nod* в значенні “шишка” і вираз *big noise* (важлива персона) в наступному діалозі з роману Голсуорсі “Maid in Waiting”: “*I want to get at hiir, about Hubert. Father says he is the nod*”. “*Dinny, you and Michael use the oddest expressions. What nod?*” *Sir Lawrence broke the petrified silence he usually observed in the presence of his wife. “Dinny means, my dear, that Saxenden is a big noise in military matters”* [72].

У різних словниках з позначкою “сленг” наводять наступні розряди слів і словосполучень:

1. Слова, які застосовуються у злочинському жаргоні, наприклад: *barker* – в значенні “револьвер”; *to dance* (бути повішеним); *to crush* (втекти); *idea pot* – в значенні “голова”. Іншими прикладами жаргонних слів і виразів є: *dirt* – в значенні “гроші”; *dotty* (божевільний).

2. Слова, які відносяться до інших жаргонів, наприклад: *big-boy* - в значенні “великокаліберна гармата”; *knitting needle* – в значенні “шабля” (з військової лексики); *to eat the ginger* – (виступати в кращій ролі); *smacking* – в значенні “має величезний успіх”; *dark* (букв. “темний”) – в значенні “закритий” (з театральної лексики); *dead hooper* (поганий танцюрист); *sleepers* – в значенні “курс лекцій” (зі студентського лексики) та ін.

Завдяки тому, що в поняття “сленг” включено найрізноманітніші жаргонізми, то “сленг” починає диференціюватися. Так, в англійській і американській лексикографії з'являються різновиди “сленгу”: військовий, спортивний, театральний, студентський, парламентський і навіть релігійний “сленг”.

Основними ознаками цих слів є свіжість їх вживання, новизна, несподіване застосування, тобто типові риси неологізму розмовного типу. Але саме ці риси і сприяють зарахуванню таких слів в категорію “сленгу”. Наприклад, такі слова і вирази, як *for good* (назавжди), *to have a hunch* (передчувати), *show* – в значенні “театр”, зараховуються до “сленгу”; *to get someone* – в значенні “зрозуміти”, *cut-throat* – в значенні “вбивця”, і багато інших коллокалізмів в словниках мають позначку.

Різницю між літературними розмовними словами і деякими словами, які зараховують до “сленгу”, настільки важко визначити, що в авторитетних англійських і американських словниках з'являються подвійні стилістичні помітки: (розм.) або (сленг). Так, наприклад, слова: *chink* (гроші); *fishy* (підозрілий); *governor* (батько); *hum* (від *humbug* – обман) та ін.

4. Під поняттям “сленг” розуміють також випадкові утворення, що виникли в результаті літературних асоціацій і значення яких обумовлено їх смисловими зв'язками з вихідним поняттям. Так, наприклад, слово *Scrooge* в значенні “злий і скупий чоловік” з позначкою “сленг”. Слово це походить від імені героя твору Діккенса “A Christmas Carol” [67].

5. Художні слова і вирази. Тут слід розрізняти, з одного боку, образні професіоналізми, наприклад, *shark* (букв. “акула”) – в значенні “студент-відмінник” (зі студентського лексикону); *suicide ditch* – (букв. “траншея самогубства”) – в значенні “передова” (з військової лексикону); *black coat* (священик); а з іншого боку, загальноживані образні слова, наприклад: *rabbit heart* (букв. “заяче серце”) – в значенні “боягуз” або *belly-acher* (букв. “страждає животом”) – тобто “людина, яка завжди на що-небудь скаржиться”.

6. Багато англійських та американських словників відносять до “сленгу” слова, утворені в результаті використання одного з найбільш продуктивних способів словотворення в сучасній англійській мові – конверсії. Наприклад: іменник *agent* в значенні “агент” не має помітки “сленг”; утворене ж від нього дієслово *to agent* – в значенні “бути агентом” є “сленгом”.

7. У деяких словниках аббревіатури також розглядаються як “сленг”. Такі слова, як *rep* (скорочення від *reputation*) – репутація; *cig* (від *cigarette*) – сигарета; *lab* (від *laboratory*) – навчальний кабінет та ін. Належать до студентського “сленгу”. Слова *ad* (скорочення від *advertisement*) – оголошення та *flu* (від *influenza*) – грип також наводяться з позначкою “сленг”. Характерно, що такі загальноживані скорочення, найчастіше вживаються в розмовній мові, наприклад, *sis* (від *sister*) – сестра також мають позначку “сленг”. Навіть найзвичайніші слова і словосполучення англійської літературної мови зараховуються в розряд “сленгу”. Наприклад: *to go in for* – в значенні “захоплюватися чим-небудь”; *to cut off with a shilling* (позбавити спадщини); *affair* (любовна пригода); *in a way* (взагалі); *how come* (чому) та ін.

Найчастіше сленгізми застосовуються з метою більш емоційної характеристики описуваного предмета і явища. Нерідко такі сленгізми подаються в лапках, щоб підкреслити їх “нелітературність”. Подібний приклад зустрічається у Діккенса: “*To edge his way along the crowded paths of life, warning all human sympathy to keep its distance, was what the knowing ones call “nuts” to Scrooge*” [67].

Сполучення *nuts to* (a person) в XIX столітті було розмовним неологізмом, що позначало джерело насолоди для кого-небудь. У сучасній мові цей сленгізм XIX століття в даному значенні вже не вживається. Пор. наступну примітку Байрона в XI пісні “Дон Жуана” до строфи XIX, де подано значення слова *nutty*: “*Te be nuts upon, is to be very much pleased or gratified with anything: thus, a person who conceives a strong inclination for another*” [65].

В сучасних стилях англійської літературної мови, в яких сленгізми можуть бути використані, тобто в стилі художнього мовлення і в газетній мові, вони зазвичай вживаються без лапок. “Сленг” з'являється і в якості засобів мовної характеристики персонажів. Однак, це не провідна функція сленгу. Для мовної характеристики частіше вживаються інші групи нелітературних лексики. Отже, “сленг” охоплює багато стилістичних розрядів слів, найрізноманітніших за своєю сутністю і функціями.

Висновки до 2 розділу

Сучасні тенденції розвитку суспільного та культурного життя зумовлюють активне вживання різних груп лексики. Відбуваються зрушення у розподілі лексем за сферами функціонування, у зміні семантичних структур лексичних одиниць, їхній значеннєвій наповненості.

Тому в результаті проведеного дослідження ми прийшли до висновку, що виділяють три базові лексико-стилістичні пласти сучасної англійської мови: літературна (книжкова), нейтральна та розмовна. В літературному лексико-стилістичному пласті виділяють такі розряди стилістично-маркованих слів, як поетизми, архаїзми, історизми та варваризми. В розмовному лексико-стилістичному пласті виділяють наступні стилістично-марковані слова: неологізми, okazіоналізми, професіоналізми, діалектизми, жаргонізми, вульгаризми та колоквіалізми (тобто просторіччя) і “сленг”.

Щодо функційних особливостей стилістично маркованої лексики літературного пласту, то, наприклад, поетизми виконують стилістичну функцію прикрашання мови, сатиричну функцію, але найчастіше надають мові більш виразного, вишуканого стилю, відчуття урочистості та піднесеності. Залежно від сфери вживання, архаїзми виконують різні функції: 1) стилізації (відтворення епохи, створення комічного та іронічного ефекту); 2) поетизації (створення відчуття урочистості та піднесеності); 3) непрямого відображення особливостей іноземної мови; 4) термінологізації; 5) етимологічна функція тощо. Історизми використовують переважно для історичної стилізації твору. Варваризми у художньому творі найчастіше є засобом мовної характеристики персонажів, також їх вживання може мати термінологічну функцію.

Говорячи про стилістично марковані слова розмовного пласту, то основними функціями, наприклад, стилістичних неологізмів є дві: перша – розкриття якоїсь додаткової риси явища і друга – виявлення свого ставлення до фактів об'єктивної дійсності. Стилістичними функціями неологізмів є також

функції, що впливають із значення самого засобу утворення нового слова. Цілком природньо, що утворені цим засобом неологізми будуть виконувати таку ж емоційну функцію (зменшувальні, принизливі, збільшувальні суфікси і т. д.). Професіоналізми ж або є засобом мовної характеристики, або вживаються як образний вислів, що виділяє, підкреслює одну рису, одну ознаку описуваного явища. Жаргонізми й вульгаризми використовуються в основному в художньому стилі для охарактеризування мови персонажу. Діалектизми використовуються головним чином з метою мовної характеристики персонажів не з точки зору їх психологічних особливостей, а з точки зору їх належності до певної соціальної групи або певної частини їх місця проживання. Сленгізми найчастіше застосовуються з метою більш емоційної характеристики описуваного предмета і явища, іноді в якості засобу мовної характеристики персонажів.

ВИСНОВКИ

Сучасні тенденції розвитку суспільного та культурне життя зумовлюють активне вживання різних груп лексики. Відбуваються зрушення у розподілі лексем за сферами функціонування, у зміні семантичних структур лексичних одиниць, їхній значеннєвій наповненості.

Проаналізувавши дослідження зі стилістики та лексикології англійської мови, можна зробити висновок, що словниковий склад сучасної англійської мови в першу чергу характеризується своєю різноманітністю. Розбіжності в класифікації словникового складу мови викликані величезною кількістю критеріїв мовної комунікації.

В результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку, що виділяють три базові лексико-стилістичні пласти сучасної англійської мови: літературна (книжкова), нейтральна та розмовна. В літературному лексико-стилістичному пласті виділяють такі розряди стилістично-маркованих слів, як поетизми, архаїзми, історизми та варваризми. В розмовному лексико-стилістичному пласті виділяють наступні стилістично-марковані слова: неологізми, okazіоналізми, професіоналізми, діалектизми, жаргонізми, вульгаризми та колоквіалізми (тобто просторіччя) і “сленг”.

Лексика сучасної англійської мови можна поділити на дві групи слів, які протиставлені одна одній. До першої групи відносяться загальноновживані, стилістично нейтральні (міжстильові), активні на певному етапі розвитку мови лексичні одиниці, що вживаються усіма носіями мови без обмежень, у будь-якому різновиді мовлення. Другу групу репрезентують марковані слова, обмежені з певних причин у функціонуванні й протиставлені своїми диференційними ознаками активному, загальноновживаному, стилістично нейтральному номінативному складу мови.

Стилістично марковані слова, обмежені з певних причин у функціонуванні й протиставлені своїми диференційними ознаками активному,

загальноживаному, стилістично нейтральному номінативному складу сучасної англійської мови. Стилiстично маркованi лексеми несуть супровiдну, додаткову iнформацiю (до лексичного й граматичного значення) про сфери вживання, часову вiднесенiсть та функцiонально-стилiстичне використання лексичних одиниць.

В ходi дослідження з'ясувалося, що класифiкацiя маркованої лексики мiстить чотири типи лексичних одиниць: конотативно маркована лексика, хронологiчно маркована лексика, територiально маркована лексика та соцiально маркована лексика.

На активiзацiю стилiстично маркованих слiв певною мiрою впливає змiна мовних смакiв i мовна мода. Актуалiзацiя маркованих слiв у сучаснiй англiйськiй мовi пов'язана з рiзними за своєю природою тенденцiями: прагненням до iнтелектуалiзацiї мови, що зумовлює активне вживання книжної стилiстично маркованої лексики (як функцiонально, так i конотативно забарвленої: економiчної, суспiльно-полiтичної, спортивної, вiйськової, релiгiйної), з одного боку, та посиленою увагою до лексики, яка є засобом нацiональної iдентичностi й самобутностi (територiально маркованої), хронологiчно маркованої й розмовної функцiонально забарвленої (з ознаками своєрiдної фонетичної, морфологiчної та словотвiрної будови мови), з другого боку.

Останнiм часом спостерiгаються й негативнi тенденцiї до “орозмовлення” англiйськiй лiтературної мови, у зв'язку з чим почали активно вживатися соцiально, конотативно й функцiонально маркованi розмовнi лексичнi одиницi.

Таким чином, стилiстично маркована лексика використовується у всiх формах i ситуацiях спiлкування та залежить вiд мети висловлювання. Вона може використовуватися окремими групами людей, об'єднаних певною спiльнiстю, функцiонування її може бути обмежене певною ситуацiєю або в часi.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адмони В.Г. Проблемы языкового стиля: к 70 летию В.М. Жирмунского / В.Г. Адмони, Т.И. Сильман. – Л.: Советский писатель, 1960. – 355 с.
2. Алексеев А.Я. Сопоставительная стилистика: Учебное пособие / А.Я. Алексеев. – Д.: Национальный горный университет, 2012. – 471 с.
3. Аникст А.А. История английской литературы / А.А. Аникст. – М.: Учпедгиз, 1956. – 464 с.
4. Антрушина Г.Б. Лексикология английского языка: Уч. пособие для студентов / Г.Б. Антрушина, О.В. Афанасьева, Н.Н. Морозова.– М.: Дрофа, 1999. – 288 с.
5. Аракин В.Д. История английского языка / В.Д. Аракин. – М.: Просвещение, 1985. – 254 с.
6. Арбекова Т.И. Лексикология английского языка / Т.И. Арбекова. – М.: Высш. школа, 1977. – 240 с.
7. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка: Уч. пособие / И.В. Арнольд. – 2-е изд., перер. – М.: ФЛИНТА, Наука, 2012. – 376 с.
8. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов / И.В. Арнольд.. – 5-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта, Наука, 2002. – 384 с.
9. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка / И.В. Арнольд. – Л.: Просвещение, 1981. – 295 с.
10. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – 2-е изд. – М.: Советская Энциклопедия, 1969. – 608 с.
11. Бодуэн де Куртенэ И.А. Избранные труды по общему языкознанию / И.А. Бодуэн де Куртенэ. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1963. – 389 с.
12. Брэгг М. Приключения английского языка / М. Брегг. – М.: Альпина нон-фикшн, 2014. – 418 с.

13. Виноградов В.В. О задачах стилистики // «Русская речь»: Сб. статей / В.В. Виноградов. – Пг.: Изд. Фонетического ин-та практического изучения языков, 1923. – № 1. – С. 195 – 293.

14. Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика / В.В. Виноградов. – М.: Изд-во АН, 1963. – 255 с.

15. Винокур Г.О. О языке художественной литературы / Г.О. Винокур. – М.: Высшая школа, 1991. – 448 с.

16. Винокур Т.Г. Закономерности стилистического использования языковых единиц / Т.Г. Винокур. – М.: Наука, 1980. – 237 с.

17. Ворно Е.Ф., Кащеева М.А., Малишевская Е.В., Потапова И.А. Лексикология английского языка / Под ред. Н.Н. Амосовой. М. – Л.: Учпедгиз, 1955. – 150 с.

18. Гальперин И.Р. К проблеме стилистической дифференциации словарного состава современного английского языка / Уч. Зап. I МГПИИЯ / И.Р. Гальперин. – М.: изд. МГУ, 1993. – Т. 5. – 285 с.

19. Гальперин И.Р. Лексикология английского языка. / Е.Б. Черкасская, И.Р. Гальперин. – М.: Изд. «Ин-Яз», 1956. – 245 с.

20. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка / И.Р. Гальперин. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1958. – 458 с.

21. Гвишиани Н.Б. Современный английский язык: Лексикология (новый курс для филологических факультетов). Modern English lexicology: Vocabulary in use / Н.Б. Гвишиани. – М.: МГУ, 2000. – 256 с.

22. Гуревич В.В. English Stylistics. Стилистика английского языка: учебное пособие / В. В. Гуревич. – 5-е изд. – М.: Флинта, Наука, 2011. – 67 с.

23. Єфімов Л.П. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз: Учбово-методичний посібник. / О.А. Ясінецька, Л.П. Єфімов. – Вінниця: Нова Книга, 2004. – 240 с.

24. Зацний Ю.А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови / Ю.А. Зацний. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 1998. – 431 с.

25. Зацний Ю.А. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови. / Ю.А. Зацний, Т.О. Пахомова. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2001. – 385 с.

26. Иванова И.П. История английского языка. / И.П. Иванова, Л.П. Чахоян, Т.М. Беляева. – СПб: Авалон. Азбука-классика, 2006. – 558 с.

27. Ильиш Б.А. Современный английский язык. / Теоретический курс. Издание 2-е, исправленное и дополненное / Б.А. Ильиш. – М.: Изд. литературы на иностранных языках, 1948. – 347 с.

28. Косоножкина Л.В. Практическая стилистика английского языка: анализ художественного текста. Учебное пособие / Л.В. Косоножкина. – М.: Март, 1994. – 192 с.

29. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.П. Кочерган. – К.: Академія, 2001. – 368 с.

30. Краткий словарь литературоведческих терминов [уклад. Л. Тимофеев, Н. Венгров]. – М.: Учпедгиз, 1955. – 180 с.

31. Кухаренко В.А. Практикум по стилистике английского языка / В.А. Кухаренко. – М.: Высшая школа, 1986. – 144 с.

32. Лапшина М.Н. Стилистика современного английского языка. English Stylistics: Уч. пособие для студ. учреждений высш. проф. образования / М.Н. Лапшина. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ; М.: Издательский центр “Академия”, 2013. – 272 с.

33. Лингвистический энциклопедический словарь (ЛЭС) / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 685 с.

34. Михайловская Н.Г. Устаревшие слова // «Русская речь»: Сб. статей / Н.Г. Михайловская. – Пг.: Изд. Фонетического института практического изучения языков, 1972. – № 6. – С. 50 – 55.

35. Мороховский А.Н., Воробьева О.П., Лихошерст Н.И., Тимошенко З.В. Стилистика английского языка / А.Н. Мороховский. – К.: Вища школа, 1984. – 241 с.

36. Мостовий І.М. Лексикологія англійської мови / І.М. Мостовий. – Харків: Основи, 1993. – 255 с.

37. Раєвська Н.М. Лексикологія англійської мови / Н.М. Раєвська. – 4 вид. випр. – К.: Вища школа, 1979. – 302 с.

38. Разинкина Н.М. Функциональная стилистика / Н.М. Разинкина. – М.: Высшая школа, 2004. – 269 с.

39. Расторгуева Т.А. История английского языка / Т.А. Расторгуева. – М.: Астрель, 2005. – 349 с.

40. Рязанская В.М. Архаизмы в языке поэтических произведений у Байрона: Дисс. Кандидата филологических наук: 10.02.04 / В.М. Рязанская. – М., 1947. – 192 с.

41. Скребнев Ю.М. Основы стилистики английского языка (на англ. яз.): Учебник для ин-тов и фак. иностр. яз / Ю.М. Скребнев. – 2-е изд., испр. – М.: Астрель, 2003. – 221 с.

42. Смирницкий А.И. К вопросу о слове (проблема «тождества слова») // Труды Института языкознания / а.и. смирницкий. – М.: Изд. АН СССР, 1954. – Т. 4. – С. 3 – 49.

43. Смирницкий А.И. Лексикология английского языка / А.И. Смирницкий. – Москва: Изд-во лит. на иностр. яз., 1956. – 260 с.

44. Спирс Р.А. Словарь американского сленга / Р.А. Спирс. – М.: Рус. яз., 1991. – 528 с.

45. Canon G. Historical Changes and English Word formation: New Vocabulary items. – N.Y.: Peter Lang Inc., 1986. – 340 p.
46. Freeman D. Essays in Modern Stylistics. – London: Taylor & Francis Ltd, 1981. – 416 p.
47. Greenough J.B. Words and Their Ways in English Speech / By J. B. Greenough, G. L. Kittredge. – London: Macmillan, 1907. – 431 p.
48. Jackson H. Words, meaning and vocabulary: an introduction to modern English lexicology / Howard Jackson, Etienne Zé Amvela. – London; New York: Continuum, 2004. – 184 p.
49. Partridge E. Slang To-day and Yesterday. – London: Routledge & K. Paul Ltd, 1960. – 476 p.
50. Scott W. Poetical Works. – Paris: Baudry's European Libr., 1838. – 260 p.
51. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / David Crystal. – Cambridge: Cambridge University Press, 1995. – 489 p.
52. Webster N. Webster's New International Dictionary – Springfield, 1948. – 3350 p.
53. Weseen M.H. Dictionary of American Slang / M. H. Weseen – London: L. Berrey and M., 1934. – 243 p.
54. Архаизация в англоязычной прозе (на материале произведений американских и британских авторов XIX–XXI вв.): Научные Ведомости (Серия Гуманитарные науки) [Электронный ресурс] / И. В. Бойчук, С. А. Моисеева // НИУ “БелГУ” – 2016. – № 28. – С. 34-41 Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/arhaizatsiya-v-angloyazychnoy-proze-na-materiale-proizvedeniy-amerikanskih-i-britanskih-avtorov-xix-xxi-vv.pdf>
55. Вендина Т.И. Введение в языкознание: Учеб. Пособие для педагогических вузов. – М.: Высш. Шк., 2001 – 288 с. <https://uploads.philology.by/logo/vendina.pdf>
56. Виноградов В.В. Язык художественного произведения. // «Вопросы языкознания»: Сб. статей. – М.: Издательство АН СССР, 1954. – №5. – С. 3 –

27. [Электронний ресурс] / Режим доступу:
<http://www.ruslang.ru/doc/voprosy/voprosy1954-5.pdf>

57. Гальперин И.Р. Речевые стили и стилистические средства языка // «Вопросы языкознания»: Сб. статей. – М.: Издательство АН СССР, 1954. – № 4. – С. 76-87. [Электронний ресурс] / Режим доступу:
<http://www.ruslang.ru/doc/voprosy/voprosy1954-4.pdf>

58. Гальперин И.Р. О термине сленга. // «Вопросы языкознания»: Сб. статей. – М.: Издательство АН СССР, 1965. – № 6. – С. 107 – 115.
<http://vja.ruslang.ru/archive/1956-6.pdf>

59. Елисеева В.В. Лексикология английского языка. – СПб: СПбГУ, 2003. – 44 с. [Электронний ресурс] / Режим доступу:
http://www.classes.ru/grammar/24.leksikologiya_angliyskogo_yazyka/

60. Зенков Г.С. Введение в языкознание: Уч. пособие для студ. дистанционного обучения КГНУ / И. А Сапожникова, Г.С. Зенков. – Бишкек: ИИМОП КГНУ, 1998. – 218 с. [Электронний ресурс] / Режим доступу:
http://www.classes.ru/grammar/112.Zenkov_Vvedenie_v_yazikoznanie/

61. Крупеньова Т. І. Стилiстичнi конотацiї архаїзмiв у художньому iдiолектi / Т. І. Крупеньова // Науковий часопис Нацiонального педагогiчного унiверситету iменi М. П. Драгоманова. Серiя 8. Фiлологiчнi науки (мовознавство i лiтературознавство): Збiрник наукових праць / Вiдп. ред. Л. І. Мацько. – К.: НПУ iменi М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 2. – С. 128-133. [Электронний ресурс] / Режим доступу:
<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/3372/1/Krupeniova.pdf>

62. Левин В.Д. О некоторых вопросах стилистики. // «Вопросы языкознания»: Сб. статей. – М.: Издательство АН СССР, 1954. – № 5. – С. 74-84. [Электронний ресурс] / Режим доступу:
<http://www.ruslang.ru/doc/voprosy/voprosy1954-5.pdf>

63. Balias R. Lexico-stylistic Stratification of the Modern English Language / R. Balias // Європейські мови – 2019: інновації та розвиток: за матеріалами 17-ї

міжнародної студентської конференції. – Електронне видання. – Дніпро, 2019. – С. 23 – 24. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://pereklad.nmu.org.ua/ru/EUROLANGUAGES-2019.pdf>

64. Byron G. Childe Harold. – Chicago: W. B. Conkey Company, 1900. – 287р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://discoverarchive.vanderbilt.edu/bitstream/handle/1803/1792/Childe%20Harolds%20Pilgrimage%2C%20Byron.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

65. Byron G. Don Juan [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://archive.org/stream/donjuan21700gut/21700.txt>

66. Conan Doyle A. The Adventure of the Blue Carbuncle [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://sherlock-holm.es/stories/pdf/a4/1-sided/blue.pdf>

67. Dickens Ch. A Christmas Carol [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://www.ibiblio.org/ebooks/Dickens/Carol/Dickens_Carol.pdf

68. Dreiser Th. The Financier [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.fulltextarchive.com/pdfs/The-Financier.pdf>

69. English Oxford Living Dictionaries [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://en.oxforddictionaries.com/explore/archaic-words>

70. Fowler H.W. The New Modern English Usage / R.W. Burchfield, H.W. Fowler. – Oxford: Oxford University Press, 1998. – 899 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://eslebooklibrary.files.wordpress.com/2009/07/newfowlersmodernenglishusage.pdf>

71. Galsworthy J. In Chancery [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.e-reading.life/book.php?book=79970>

72. Galsworthy J. Maid in Waiting [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://gutenberg.net.au/ebooks03/0300221h.html>

73. Galsworthy J. A Bit O'Love [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://archive.org/details/abitoloveaplayi00galsgoog/page/n7>

74. Galsworthy J. To Let [Электронный ресурс] / Режим доступа: <https://www.gutenberg.org/files/2596/2596-h/2596-h.htm>

75. Henry O. The Duel [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/Duel.shtml>

76. Heym S. The Crusaders [Электронный ресурс] / Режим доступа: https://archive.org/details/crusaders00heyms_0/page/n9

77. Maugham W. The Razor's Edge [Электронный ресурс] / Режим доступа: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.264616>

78. Maugham W. The Narrow Corner [Электронный ресурс] / Режим доступа: <https://gutenberg.ca/ebooks/maughamws-narrowcorner/maughamws-narrowcorner-00-h.html>

79. Shaw B. Widowers' Houses [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://nmi.org/wp-content/uploads/2015/01/1399.pdf>

80. Shaw B. Fanny's First Play [Электронный ресурс] / Режим доступа: <https://www.gutenberg.org/files/5698/5698-h/5698-h.htm>

81. Singh Is. The History of English: A Student's Guide. – UK: Hodder Arnold Publication, 2005. – 241p. [Электронный ресурс] / Режим доступа: <https://zodml.org/sites/default/files/The History of English A Student%27s Guide.pdf>

82. Taylor S. The Rime of the Ancient Mariner (text of 1834) [Электронный ресурс] / Режим доступа: <https://www.poetryfoundation.org/poems/43997/the-rime-of-the-ancient-mariner-text-of-1834>

83. Thackeray W. Vanity Fair [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://pinkmonkey.com/dl/library1/digi255.pdf>

84. The Routledge Dictionary of Literary Terms [Peter Childs, Roger Fowler]. – London and New York: Routledge, 2006. – 273 p. [Электронный ресурс] / Режим доступа: https://www.uv.es/fores/The_Routledge_Dictionary_of_Literary_Terms.pdf

85. Vvedenska T.U. Stylistic Lexicology: Lecture. [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://pereklad.nmu.org.ua/ua/LECTURE%202.pdf>

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 91 с., 85 джерел.

Об'єктом дослідження є лексична система сучасної англійської мови, предметом – лексико-стилістична стратифікація сучасної англійської мови.

Мета дослідження полягає у визначенні лексико-стилістичної стратифікації сучасної англійської мови та аналізі функціонування в ній лексичних одиниць.

В роботі використано такі методи, як аналіз та синтез, порівняльний аналіз, дескриптивний аналіз, статистико-класифікаційний аналіз.

В роботі проаналізовано різноманітні точки зору на проблему стратифікації сучасної англійської мови. Також обґрунтовано закономірності функціонування стилістично маркованої лексики в сучасній англійській мові, зокрема, в літературних творах.

Результати дослідження полягають у можливості використання матеріалу під час підготовки лекційних курсів зі стилістики та лексикології англійської мови, для подальших досліджень лексико-стилістичної стратифікації сучасної англійської мови науковцями, а також, для розв'язання ще не вирішених до кінця питань, пов'язаних з організацією сучасної англійської мови та з основними принципами функціонування в ній стилістично маркованої лексики.

Дослідження виконано в тісному зв'язку з теоретичними положеннями, викладеними у першій частині дипломного проекту.

Ключові слова: ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНА СТРАТИФІКАЦІЯ, ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИЙ ПЛАСТ, МАРКОВАНА ЛЕКСИКА, ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА.

SUMMARY

Diploma paper: 88 p., 85 literary sources.

The object of research is the lexical system of the modern English language.

The subject of the research is the lexico-stylistic stratification of the modern English language.

The aim of the diploma paper is to determine the lexico-stylistic stratification of modern English and to analyze functioning of lexical units in it.

Methods of the research include: analysis and synthesis methods, comparative method, descriptive analysis and statistical classification analysis.

Different points of view on the problem of stratification of modern English language were analyzed in the research. Functioning of stylistically marked vocabulary in modern English was also substantiated (preferably in literary works).

The theoretical value of the research is represented by systematization and classification of lexical units; substantiation of the regularities of their functioning in modern English.

The results of research can be used for further studies of the lexico-stylistic stratification in modern English as well as for the solution of issues related to the organization of modern English and functioning of stylistically marked vocabulary in it.

The research was fulfilled in close connection with the theoretical concepts outlined in the first part of the diploma paper.

Key words: LEXICO-STYLISTIC STRATIFICATION, LEXICO-STYLISTIC LAYER, MARKED VOCABULARY, FUNCTIONAL-STYLISTIC CHARACTERISTIC.